БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана
1977 оной октябриин 22
суббото
№ 247 (14664).
Сэн 2 мүнгэн.

Республикымнай ажалай үдэр

УЯЛГАЯА ҮЛҮҮЛХЭБДИ

64 оной намарһаа тү- колхоздоо һаалишанаар ланаб. Тиихэдэ үнеэн өө арайхан мянга га- килограмм һүн һаагда- байгаа. Тэрэ үедэ эндэ- неэдһээ 2 мянга гаран грамм һү һаажа болохо гэ һаань, бидэнэй хэм- ые этигэхэгүй бэлэй. г жэлэй ошохо бүри жа байһан малдаа эзэн р хандадаг болохоһоо а, республика болон тү- Эхэ оронойнгоо эрхим лшадай, малшадай дүй элтэй бага бэшээр та- лабди. Хамагай түрүүн- нээлнай һайжараа. Эдэ дын ашаар һү һаалим- дэшэлжэ захалаа һэн. э жэлэй үнгэрһэн юһэн н дүнгүүдые хаража эл, манай фермын һаа- д үнеэн бүриһөө нёдон- энэ үеынхидэ орходоо килограмм ехэ һү һаа- байна. Энэмнай бага амжалта гэжэ тооло- ы.

идэнэр иимэ амжалта түрүүн малаа зоотехни- э эрилтын ёһоор, орол- ойгоор харууһалһанай, үүлһэнэй ашаар туй- ди.

Хоёр-гурбан жэлэй урда тээ үнеэн бүриһөө жэлдээ 2000 килограмм һү һаадаг болоһон байгаа һаа, харин энэ жэлэй юһэн һарын туршада тэрэнээ 2117 килограммда хүргөөбди. Тэрэ тоодо би өөрөө даажа байһан үнеэдэйнгээ тус бүриһөө энэ үедэ 2264 килограмм һү һаагааб. Намтай суг хүдэлдэг Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, манай фермын үнинэй һаалишан Л. П. Бутакова үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү һаажа шадаа.

Теэд бидэнэр энэ амжалтаараа һанаагаа амарнагүйбди. Манай үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдээ гэхын аргагүй. Жэлдээ манай үнеэдһээ 3.000 килограмм һү һаажа боломоор гэжэ һананаб. Юуб гэхэдэ, би нёдондо үнеэн бүриһөө 2700 килограмм һү һаагаа һэм. Мүнөө жэлдэ тэрэнээ 2800 килограммда хүргэхэ хүсэлтэйб. Мүн түл абалгаар түсэбөө жэл бүри дүүргэгшэб.

Тиин манай колхозой һаалишадай ажал оньһожоруулагдаагүй байһаар. Бүхы юумэеэ бар хүсөөрөө хэхэ баатай бологдоно.

Иимэ байдал саашадаа үргэлжэлхэ ёһогүй. Фермэдэмнай залуушуул ерэхэ гээшэ. Эдэнтэй хамта техникэ бии болохо ушартай. Мүнөө бидэнэр мэргэжэлдээ ухибүүдээ басагадаа һургаха гэжэ оролдонобди. Жэшээнь, минии ехэ басаган Оля мүнөө юһэдэхи класста һурана. Зунайнгаа амаралтын үедэ намда туһалдаг зантай. Үбэлдөөшье амаралтынгаа үдэрнүүдтэ үдэшэ, үглөөниинь намдаа туһалагша. «Басаганшни шамһаан дутахаяа болёо» гэжэ хамта хүдэлдэг нүхэдни хэлэдэг.

Дунда һургуули дүүргэһэн басагад, хүбүүднай фермэдэ олоороо ерэхэ аад лэ эндэхи ажалай оньһожоруулагдаагүй байһанда тородог гээшэ. Тиимэһээ хүдэлмэришэдөөр дуталдадаг манай колхозой эрхэ байдалда һаалиин фермын хүдэлмэри оньһожоруулха гээшэ шухала удха шанартай. Илангаяа манай колхозой, аймагай хүтэлбэрилэгшэд энээндэ ехэ анхарал табиха ёһотой гэжэ һанагдана.

Н. СОКОЛОВА,
Хойто-Байгалай аймагай «Победа» колхозой һаалишан.

○

үндэлэлэй Тэмдэг» ёһоор, «Ажалай шэн агай түлөө» гэһэн ляар шагнагдаһан нэй гахайшан Ирина ровна Хамуева Кабан- аймагай Ойморой оздо хүдэлнэ. Тэрэ ка абаһан 30 эхэ га- аа юһэ һарын хуга- соо 747 поршоонхо д байна.

УРАГ ДЭЭРЭ: табан й түрүүшүүлэй нэгэн Е. Хамуева.

БАЛДУЕВАЙ фото.

○

ХОНИШОДОЙ АНХАРАЛДА

ДҮРШЭЛӨӨ АНДАЛДАЖА БАЙЯЛ

уехэ Октябриин 60 жэ- до зорюулһан социалис ёондэ оролсоһон Бар- ан аймагай хонишод элдэ нилээд амжалта- ые туйлаһан байна. Хо- дой 15 бригада зуутанай гаранхай, 46 бригада хайшалалгаар түсэбөө ээ. идой тоо толгой жэл олошоржо, мүнөө үедэ мянгаһаа үлүү болоо. оз, совхозуудай жэлэй оршын 40 процентһээ хонин ажалһаа . Тиихэдэ нёдондо- һоо 5,6 процентээр ехэ гүрэндэ худал- һан байха юм. баримтанууд хадаа аймагай хонин н саашадаа хүгжэжэ, урыень дээшэлүүлжэ, щиин шанарай һай- байһые гэршэлнэ. эндэ манайшье бригa- бага бэшэ хубита бии. жэлдэ түрүүшынхеэ н зуһагуудай 100 тол- үриһөө бидэнэр 108,4 абажа, тэдэнээ эхэ- һалгаахадаа тус бү- шэгнүүр 22 кило- хүртөө һэмди. Хо- үриһөө 6 килограмм 663 ноохо хайшалһан бай- Иимэ дүн туйлаха тиимэ бэлэн бэшэ. ияа хонидоо тобир тар- лгажа, шэрхи хурьга- адаг, ехэ ноохо хай- гээшэбди. Хонидоо байлгахын тула жэлэй сагта оролдосотой- адабаритайгаар бэл- хэрэгтэй юм. Зунай оной үедэ хүшэ һай- ужа шадабал, тиимэ ээр турадаггүй. бүри Баянголойнгоо тала дайдаар хонидоо эдэгбди. Газар уһаяа, ее һайн мэдэхэ ха- сагта, хаана адуул- нид бэ гэжэ тухайлхаш. хони, хурьгаднай адаа 1200-1300 тол- үрэшэдэг. Эдээниие эднь садхааха, сэ- ар ундалуулха гэжэ . Бэлшээримнай тын аргагүй. Тиимэһээ һүрэгөө холо абаашаха хэрэг гарадаг. Зарим бэлшээридэ хоротой ногоон байха. Юрэдөө эдэ бүгэдые хараадаа абалсаагүйдэ аргагүй.

Заримдаа энэ үедэ һүрэгөө хоёр бүлэг болгон хубаарилаад бэлшээдэг юмди. Май һарада хододоо һалхитай хүйтэн байдаг гээшэ. Энэ ушарта хурьгадтаа тэжээл нэмэжэ эдеэлүүлдэгбди. Хурьгадаа эхэһээнь һалгааһанай удаа нэгэ бүлэг болгожо, холын бэлшээридэ манажа захалдаг байнабди. Нооһоёо хайшалуулһан хонид даарaжа үбшэлхэдөө болохо. Июнь, июль һарануудта манай эндэ хүйтэрхэдөөшье түргэн, тиихэдэнь хонидоо байрадань дүтэ манажа, һарабша доро оруулха саг болодог. Зундаа хонидоо үглөөнэй бүрэнхыһөө бэлшээридэнь гаргадагбди. Түрүүшээр хонид эртэ гараха дурагүй шэнги байдаг. Харин нэгэ хэдэн үдэрэй үнгэрхэдэ дадажа, бэлшээридэ гараха дуратай болодог.

Үглөөгүүр ногоогоор хомор урда үдэрынь манаһан газартаа отараяа байлгахада, үлэн хонид һайнаар бэлшэдэг. Теэд удаань һайн ногоотой газарта бэлшээхэдэ, таража, нэгэ зэргэ эдеэлдэг. Һүрэгөө монсогойруулан бэлшээхэдэ тамиртай хонидынь урид ябажа, һайн ногоо эдинэ. Харин һула хонидынь гэшхэгдэһэн ногоо эдихэ баатай болоно. Гэбэшье, тэдэнэр үшөө урид ябаһан хонидоо хүсэхын тула дутуу эдеэлээд, урагшаа түргэ түргэнөөр дабшана. Тиимэһээ бидэ хонидоо бэлшээридэ гаргахаһаа урид участогуудаа һайнаар мэдэжэ, үглөөдэр манаха газараа бодомжолдог байнабди. «Манай эндэхи бэлшээридэ 600 гаран зүйлэй ногоон ургадаг, тэдэнэй 500-ень хонид эдидэг» гэжэ манине колхозоймнай суута хонишон байһан. Социалис Ажалай Герой Шалсама Ламажаповна Цыремпилова һургадаг һэн. Хүндэтэ амаралтада гарааһье һаа, Шалсама Ламажаповна колхозойнгоо хэрэгээр хододоо һонирхожо, манда, залуушуулда баян дүй дүршэлөө хэлэжэ үгэдэг. Тэрэ заабаринуудыень бидэ ухаандаа һайнаар хадуужа абадагбди.

Ороохо таряа болон бусад ургамалнуудые хуряаһанай һүүлээр хонидоо поли дээрэ манахадаа ехэ һэримжэтэй байха хэрэгтэй. Тиигээгүй һаа, үлэн хонид хоолосуудые ехээр эдижэ, тээрэжэ магад.

Зундаа үдэрэй халуунда хонидоо амаруулдагбди. Хонидые игэжэ үдэр амаруулхада хүсэ шадалаа үлүү гаргадаггүй, үдэшэндөө ехэ дуратайгаар бэлшэдэг гээшэ.

Хонидые минеральна тэжээлээр хангаха угаа шухала гэжэ тоологшоб. Хонидой хашаа соо ходоодоо шулуун дабһан байдаг. Үдэшэлэн бэлшээриһээ ерэһэн хонид тэрэниие ехэ дуратайгаар эдидэг юм.

Хонидые уһаар дутаажа огто болохогүй. Илангаяа зунай бэлшээриин үедэ хонидоо һайнаар уһалха хэрэгтэй гэжэ һанагшаб. Тиимэһээ хонид үдэртэ хоёр-гурба дахин уһалагдадаг.

Игэжэ зундаа, намартаа оролдожо бэлшээхэдэ тобир тарганаар үбэлжөөндөө буудаг. Искусственна үрэжүүлгын үедэ тартан хонид богони болзорто үрэжүүлэгдэжэ, һайнаар хээлитэдэг гэжэ мэдээжэ.

Бидэнэр тиимэ ехэ дүй дүршэлтэй зон бэшэбди. Шадал соогоо оролдожо ажаллаһанаймнай аша үрэ харагдана. Республикынгаа суута хонишодой бэшэттэй танилсаад, энэ жэлэй үбэлжэлгые хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар үнгэргэжэ, арбадахи табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлаха хүсэлтэйбди.

Д-Н. СУНДУЕВ,
Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан

КПСС-эй ЦК-гай ОКТЯБРИИН (1977он) ПЛЕНУМЭЙ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЭЭЛЖЭЭТЭБЭШЭ ДОЛООДОХИ СЕССИИН ДҮНГҮҮД БА ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ЗОРИЛГОНУУД ТУХАЙ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

Нүхэдүүд!

Октябриин 3-да болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум болон октябриин 4-һөө 7 хүрэтэр үргэлжэлһэн СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ сесси хадаа мүнөө үе сагай гайхамшагта хэрэг гэжэ түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө орохо, манай ороной шэнэ Конституциин, хүгжэнги социалис обществын Конституциин түрэһэн үдэр гэжэ тоологдохо байна.

Нүхэдүүд, Конституциин проектые ЦК-гай Пленум дээрэ, СССР-эй Верховно Соведэй сессидэ зүбшэн хэлсэжэ байһан эдэ үдэрнүүдтэ хүнүүд ямар ехэ хүхюу баяртай байгааб, тиихэ зуураа, ямар бодомжотой, холын зорилготой байһаниинь эли харагдаа. Пленумдэ, сессидэ хабаадаһан хүн бүхэн ямар ехэ хүндэтэй, харюусалгатай уялга дүүргэжэ байһанаа, бүхы совет арадай хүсэл бодолые баримталжа, Совет оронойнгоо Үндэһэн Хуулиие баталха байһанаа ойлгожо һуугаа. Бидэнэр бултадаа агууехэ социалис Эхэ оронойнгоо, баатарлиг арадайнгаа, манай ленинскэ партиингаа түлөө баярлажа, хизааргүйгөөр омогорхожо байгаабди.

ЦК-гай даалгабаряар Верховно Соведэй сесси дээрэ Л. И. Брежневэй хэһэн гүнзэгы удхатай элидхэлые бидэнэр бултадаа аргагүй анхаралтайгаар шагнажа һуугаабди. Леонид Ильичэй элидхэл бултанаймнай зүрхэ сэдьхэлдэ мартагдашагүйгөөр хадуугдаа.

Сесси дээрэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые творческо марксизм-ленинизмын гайхамшагта документ, холын хараата программа мүн гэжэ тэмдэглээ. Элидхэл дотор нииитын хүгжэлтын орёо хэрэгүүд марксистско-ленинскэ ёһоор, гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ, тэндэ теоретическэ, политическэ үндэһэн шухала тобшололнууд хэгдээ, тэрэ партийна ёһоор, үнэн сэхэ сэдьхэлээр нэбтэрэнхэй гэжэ ойлгогдоо.

Конституциин проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ хадаа совет хүнүүдэй Эхэ орондоо ехэ дуратай, интернационалис зоригтой, Совет гүрэнөө, социалис нииитын байгуулалтаяа саашадань бэхижүүлхэ, социалис демократиие саашадань хүгжөөхэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдал мандуулха хүсэлтэй байһаниинь элишэлэн харуулаа.

Олон зоной хабаадалгатайгаар, ямаршье хорилтогүйгөөр, үнэхөөр ажалша ёһоор шэнэ Конституциин проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгые партийна организацинууд толгойлһон, эмхидхэһэн байна. Тиигэжэ парти болон арадай бата нэгэдэл элеэр гэршэлэгдээ. Энэнь манай обществын арад зоной эрхэ ехэтэй, политическэ ухаан бодолоороо хүгжэнги байһаниие харуулаа. Энэ бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ хадаа Конституциин проектые совет хүнүүдэй хамтын дүй дүршэлөөр баяжуулжа үгөө.

Эдэ бүгэдэ манай республикын жэшээ дээрэһээ элиржэ үгэнэ. СССР-эй Конституциин проектые зүбшэн хэлсэхэ үедэ республика доторнай 11 мянга гаран суглаан боложо, эндэ 673114 хүн хабаадаа. Бодото дээрээ Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ республикымнай бүхы зон, үхибүүдһээ бэшээрээ, бултадаа хабаадаһан байна. Суглаанууд дээрэ 49774 хүн үгэ хэлээ. Тэндэ 56 мянга гаран дурадхалнууд, нэмэлтэ болон тодорхойлолтонууд проектын гол статьянуудта оруулагдаһан байна. Эндэ оруулагдаһан дурадхалнуудай ехэнхинь сесси дээрэ Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл дотор хэлэгдэһэн асуудалнуудта хабаатай. Ондоогоор хэлэбэл, манай республикын ажалшадай һанал бодол, хүсэлэлынь бүхы совет хүнүүдэй ухаан бодолтой зохилдоһон, Эхэ оронойнгоо хамтын хэрэгые түрүүшын ээлжээндэ ходо табидагтай таараһан байна.

Нүхэр А. У. Модогоев шэнэ Конституциин удха шанар тухай тодорхойгоор тогтохо зуураа, энэмнай СССР-эй 60 жэлэй туршада туйлаһан амжалтануудай дүн гээшэ гэжэ тодорхойлоод, тэрэнэй гол удхыень элирхэйлэн харуулаа. Шэнэ Конституциин онсо өөрсэ илгаань, тэрэнэй голынь социалис демократиие саашадань үргэдхэхэ, хүн бүхэнэй ба обществын талые зохидоор тааруулан нэгэдхэхэ гэһэн удхатай гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Элидхэлэйнгээ энэ хэһэгтэ совет эрхэтэнэй социально-экономическа ёһо гуримай, тэдэнэй уялгануудай хоорондоо нягта холбоотой байһан тухай тогтоо.

— СССР-эй шэнэ Конституциие баталан абаһантай дашарамдуулан, бүхы партийна организацинуудай урда ехэ, орёо зорилгонууд табигдана,— гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ.— Нэн түрүүн Конституциин статья бүхэн, дүрим бүхэниинь гүрэнэй бүхы органуудай, бүхы тушаалта хүнүүдэй, бүхы эрхэтэнэй ажал ябуулгада хүсэдөөр орохо ушартай. Энэ юуб гэхэдэ, совет хүн бүхэн өөрынгөө Конституциие, өөрынгөө эрхэ ба сүлөөе мэдэхэ, тэрэнэй уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэй нягта холбоотой байһыень ойлгохо ушартай байна.

Гүрэнэй бүхы органуудай ажал ябуулгые нилээд һайжаруулха, хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй харюусалга ба эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлгэдэ, гүрэнэй журам наринаар сахилгада онсо анхарал хандуулха, ажалшадай творческо эдэбхи хэшээлдэ, тэдэнэрэй эрилтэ ба хэрэгсэлнүүдтэ бүрн анхаралтайгаар хандаха ушартай.

Мүнөө үедэ партийна организацинуудай эгээн шухала зорилго юуб гэхэдэ, СССР-эй шэнэ Конституциие баталан абаһантай дашарамдуулан, ажалшадай творческо шэнэ эдэбхи хэшээлые толгойлжо, тэрэниие ойн баярай жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ, үйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ тэмсэлдэ зорюулха шухала болоно.

Республикымнай арадай ажахын бүхы һалбаринуудта, ажалша бүхы коллективүүд ехэ социалис уялгануудые абаһан байна. Мүнөө үедэ гурбан кварталай дүнгүүдые шүүмжэлхы ёһоор шэнжэлэн хараха, шиидхэгдээгүй зорилгонуудаа тодорхойлжо, тэрэниие шиидхэлгэдэ онсо анхаралаа хандуулха саг ерээ.

Республикымнай промышленность үнгэрһэн юһэн һарын туршада продукци гаргалга ба худалдалгаяа нёдондоной энэ үеынхиһөө 4 процентээр дээшэлүүлээ. Ажалай бүтээсэ гурбан процентээр ургаа.

Гурбан кварталай даабариие амжалтатайгаар бэелүүлһэн коллективүүдэй тоодо Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно завод, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденто «Электромашина» завод, судна бүтээлгын, «Теплоприбор», хүүргэнүүдэй түмэр зүйлнүүдые бүтээдэг, Тимлюйн цементын заводуud, Галуута-Нуурай шахтанууд болон Холбоолжоной уурхай, Сэлэнгын ЦКК болон бусад предприятинууд ороно.

Судна бүтээлгын заводой коллектив тухай һайн үгэнүүдые хэлэмээр. Энэ завод һүүлэй жэлнүүдтэ томо предприяти болонхой. Эндэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, олон станок дээрэ хүдэлхэ, хүдэлмэришэд өөһэдын тамгатай болохо гэһэн үнэтэ үүсхэлнүүд гарана. Үйлэдбэрилэгдэдэг бүхы продукциинь 99,9 процентнь гологдонгүй абтадаг. Эдэ бүгэдэ заводой бүхы хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандадаг байһыень элишэлнэ.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай коллектив жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө үлүү 685 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ гэһэн уялга абаа һэн. Бодото дээрээ юһэн һарын туршада 3,5 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө үлүү гаргагданхай. Энэмнай гол түлэб үйлэдбэридөө шэнэ техникэ болон түрүү технологи хэрэглэһэнэй, ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулһанай, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаһан байна. Республикын промышленна предприятинуудай социалис мүрысөөндэ Тимлюйн цементын завод түрүү һуури бүхөөр ээлжэ ябана. Энэ коллектив абаһан уялгаяа мүн лэ үлүүлэн дүүргэжэ байнхай. Энэ предприятида даабаряа дүүргэдэггүй нэгэшье хүдэлмэришэн, үйлэдбэриин нэгэшье участок байхагүй.

Орденто «Электромашина» заводой коллектив абаһан социалис уялгануудаа урагшатай һайнаар дүүргэжэ байна. Юһэ һарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ, заводой бүтээн гаргадаг продукциин хахадһаа үлүүнь шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй. Ажалай бүтээсэ даабаряар хараалагдаһанһаа дээшээ. Нютагай промышленностиин министерствын предприятинууд түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргээ. Бүхы предприятинуудта олон бригада, халаан, цехүүд жэлэй даабариие дүүргэһэн гү, али дүүргэхэ дүтэлөө.

Харин түрүүшүүлэй олон байбашье, түсэбөө дүүргэдэггүй, гээгдэжэ ябаһан предприятинууд үсөөн бэшэ бии. Мяханай промышленностиин нэгэдэл республикын олонхи районуудай ган гасуурта дайралдажа, мал болон шубуу орой тушааһан ушарһаа юһэ һарын туршада 7,5 миллион түхэригэй продукци дутуу үгэһэн байна. «Забайкаллес» нэгэдэлэй гээгдэлдэ ороһон предприятинууд 2 миллионһоо үлүү түхэригэй продукци дутуу худалдаа. «Буржелезобетон» нэгэдэлэй предприятинууд — 2,8 миллион түхэригэй, «Бурстройматериалы» нэгэдэл 800 мянган түхэригөөр түсэбөө дүүргээгүй байна. Зэдын комбинат, томо панелеэр гэр барилгын завод, загаһанай промышленностиин предприятинууд болон бусад зарим гээгдэжэ ябагшадай тоодо орообо.

Партийна организацинууд, партиин райкомууд, горком болон КПСС-эй обком, совет ба ажахын органууд гээгдэлдэ ороһон предприяти, цех, участок бүхэнэй иимэ байдалай шалтагааниие элирүүлхэ, гээгдэлһээ түргэнөөр гаргаха, арадай ажахын түсэбые дүүргэхэ талаар хэрэгтэй бүхы хэмжээ абаха ёһотой болоно.

Республика доторхи капитальна барилга зарим тэды дутагдалтай. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн нёдондо жэлэйхиһээ 8 процентээр дээшэлээ, 20 процентээр ехэ гол фонднууд ашаглалгада тушаагдаа. Гэбэшье барилгашад түсэбөө дүүргээгүй.

Абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан түрүү коллективүүд барилгын подрядна организацинуудай дунда олон бии. «Бурятпромстрой» нэгэдэлэй 8-дахи СМУ-гай, 177-дохи ПМК-гай, «Бурятцелинстрой» трестын 590-дэхи ПМК-гай, «Межколхозстрой» нэгэдэлэй харгы барилгын ПМК-гай, БАМ-ай барилга дээрэ хүдэлжэ байгаа барилгын олон эмхинүүд тэдэнэй тоодо оролсоно. Барилгашадай дунда ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөө дэлгэрүүлһэн 834-дэхи барилга-хабсаралгын поездын коллектив һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. Ажалай амжалта туйлаһан түрүү бригада барилгын эмхи бүхэндэ бии гээшэ.

Харин гээгдэжэ ябаһан эмхинүүд үшөө олон байһаар. «Бурятпромстрой» трест, «Бурводстрой» трест урданай мэтэ ехэ гээгдэжэ ябана. Улаан-Үдэдэ мүн бүхы республика доторнай гэр байра бариха түсэб хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Һургуули, үхибүүдэй эмхи зургаануудые, мэргэжэл олгохо техническэ училищи, больница, поликлиникэ бариха түсэб дүүргэгдээгүй.

Гээгдэлдэ ороһон барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд барилгашад дуталдана гэһэн шалтагаа урдаа барина. Үнэхөөрөө барилгашад дуталдана. Иимэ мүртөө ажалай сагые дэмы һалгаха ушар дайралдана. Барилгын ажал оньһожоруулха техникэ, хэрэгсэл муугаар хэрэглэгдэнэ.

Элидхэлшэ саашань хүдөө ажахын байдал тушаа тогтон хэлэбэ. Энэ жэлдэ республика доторнай ган гасуурта байдал тохёолдоо. Ганса Кабанскын ба Түнхэнэй аймагуудта байгаалиин таарамжатай эрхэ байдалтай байжа, муу бэшэ ургаса ургуулан хуряагдаба. Кабанскын аймагта дунда зэргээр гектарай 15,9 центнер, Түнхэнэй аймагта 12,5 центнер хуряагдаһан байна. Эндэ ганса байгаалиин эрхэ байдалһаа һайн ургаса абтаа бэшэ, харин газар таряалан һайнаар эрхилэгдээ, Ган гасууртай байһан аймагуудай зарим ажахынууд дунда зэргын ургасаһаа һурагтүй ехэ ороохо таряа абажа шадаа.

Олонхи колхоз, совхозуудай малшад бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдобошье, мал ажалай продукци абалгые горитой ехээр дээшэлүүлһэн байна. Юһэ һарын туршада республика доторнай нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, 30 процентээр ехэ мяхан, 13 процент һүн, 7 процент ноохон, 4 процент үндэгэн абтаа. Гүрэндэ һү худалдаха юһэ һарын түсэбтэ даабари 111 процент, үндэгэн—117, мяхан—94 процент, ноохон 98 процент дүүргэгдэһэн байна.

Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ энээнһээ ехээр худалдажа болохо байгаа. Харин олон ажахынуудта эхэ мал олоор һубайрһан, мал ехээр гарзалагдаһан байна.

Бүхыдөө республика доторнай нёдондонойхиһоо олон түл абтаа, үсөөн мал гарзалаа. Харин зарим аймагууд, ажахынуудта малай ашаг шэмэ дээшэлүүлэгдээгүй, тоо толгойнь олошоруулагдаагүй.

Залуу мал олоор түлжүүлхэ, гарзада орохо ушарые зайсуулха арга боломжонуудаа хэрэглэбэл, мал ажалые улам саашань хүгжөөжэ болохо байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Олон аймаг, ажахынууд, илангаяа Яруунын, Улаан-Үдын болон бусад зарим энэ жэлдэ тарган мал гүрэндэ тушаадаг болоо. Энэ ехэ шухала хэрэг, тэрэниие хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхы анхарал хандуулха мүнөө үеын гол зорилго юуб гэхэдэ, колхоз, совхоз бүхэндэ нииитын малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ зорилго болоно.

Малай үбэлжэлгын асуудалнууд хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, партийна, совет, хүдөө ажахын органуудай гол анхаралда абтаха ёһотой. Тиихэтэй хамта хүдөө ажахын үйлэдбэриин бусад шухала асуудалнуудые мартажа болохогүй. Тэдэнэй эгээл шухаланы юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, механизаторнуудай кадрнуудые бэлдэхэ асуудал болоно. Сагаа дэмы һалгангүйгөөр механизаторнуудай бүгэдын һуралсал эмхидхэхэ, ажахы бүхэндэ хэрэгтэй тооной механизаторнуудые бэлдэхэ хэрэгтэй. Мүн нэгэн доро механизаторнуудай ажаһууха гэр байра бариха, тэдэнэй ажахынуудта һууриижаха эрхэ байдал хангаха шухала.

Хоёрдохёор, колхоз, совхозуудай техникэ зүбөөр ашаглаха, харууһалха хэрэгые эмхи гуримтай болгохо эрилтэ табигдана. Хабарай ерэхые хүлеэнгүйгөөр, бүри мүнөөдэрһөө трактор, комбайн болон бусад техникэ заһабарилжа эхилхэ, ажахы бүхэндэ машина хадагалха хашаа бариха хэрэгтэй.

Гурбадахяар, баригдажа ашаглалгада тушаагдаһан һүнэй комплекснуудые зүбөөр хэрэглэхэ, тэндэ тодхогдоһон түхеэрэлгэ хүсэдөөр хүдэлгэхэ шухала.

Дүрбэдэхеэр, бүри мүнөө, хабарай ерэхые хүлеэнгүйгөөр мелиоративна хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулха бэлэдхэл хэхэ, мелиоративна газар ашагтайгаар хэрэглэхэ хэмжээ хараалха хэрэгтэй. Сабшалан, таряалан һайнаар уһалха тухай бодомжолхоор болоо. Манай эндэхи эрхэ байдалда искусственна уһалууриин удха шанар тухай хэлэлтэгүй, һайн мэдээжэ гээшэ. Бидэнэр уһалууриин инженернэ түхеэрэлгэ баринабди, саашадаашье барихабди. Харин уһалуури хэхэ ондоошье арга боломжонуудые хэрэглэхэ шухала. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Хурамхаанай зарим ажахынууд нүүдэл насосно станци хэрэглэжэ, Баргажан голһоо уһа бүлэн гаргажа, дүтын сабшалан, бэлшээри уһалдаг болоо. Энээнэй үрэ дүнгынь һайн. Хориин, Яруунын, Хэжэнгын, Загарайн, Зэдын, Хяагтын, Бэшүүрэй, Сэлэнгын ажахынуудта энэ дүй дүршэлые халан абахаар гээшэ.

СССР-эй Конституциин проект бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэхэ үедэ гүрэнэй, ажахын болон культурын байгуулалтын гол участогууд дээрэхи хүдэлмэриие һайжаруулха асуудалнуудаар ажалшадай оруулһан бүхы дурадхал болон ажаглалтануудые нарин нягтаар хаража үзэхые, шухала хэмжээнүүдые абажа, тэдэниие гүйсэд бэелүүлхыень бүхы партийна, совет органуудые, министерство болон албан зургаануудые, профсоюзай, комсомолой, мүн нииитын бусад организацинуудые партиин ЦК-гай Пленумэй уялгалһыень таанад, нүхэд, мэдэнэт.

СССР-эй Конституциин проектые манай республика дотор зүбшэн хэлсэлгын үедэ ажалай болон гүрэнэй журам бэхижүүлхэ, дааһан хэрэгэй түлөө харюусалга дээшэлүүлхэ, архидалгатай зайгуултагшадтай, ээзэн буса ябадалтай эрнд шууд тэмсэхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаһан байгаа. Зайгуулталгын, архидалгын, социалис зөөри хулгайлгын арадай ажахыда али зэргын ехэ хохидол үзүүлдэг байһыень арад зон хаража байдаг. Тиихэ зуураа эдэ ушаралнуудые үндэһөөрнь усадхаха хэмжээ абахыень эрилтэ табина. Ажахын болон гүрэнэй органуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй дааһан хэрэгтээ тон харюусалгагүйгөөр хандажа ябадагынь ажалша хүн мэдэжэ ябадаг. Тиимэ зониие ёһо гуримдань оруулха эрилтэ табина.

Ажал хэрэгтээ, хүнүүдтэ албан хойрогоор хандадаг ябадалай үшөөл үзэгдэһөөр байдаг ушар тухай олон суглаанууд дээрэ тон зүб ажаглалта хэгдээ. Энэ ушар илангаяа хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха, ажалшадай байдал тушаа анхаралаа зорюулха уялгатай эмхи зургаануудта үзэгдэдэг байна. Илангаяа ажалшадые медицинскэ, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай эрилтэ хангалгын албанай эмхи зургаанууд шанга шүүмжэлэлдэ ороо. Ажалшадай бэшэг, гомдол, мэдүүлгэнүүдтэ хойрог ёһоор хандадаг ушарнууд үшөөл үндэһөөрөө усадхагдаагүй байһаар гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Энээнтэй хамта КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тобшололтой зохилдуулан, республикын болон аймагай районно органуудай хүдэлмэри тушаа ороһон шүүмжэлхы бүхы ажаглалтануудые анхаралдаа абажа, тэдэниие дары усадхаха хэмжээнүүдые бүхы партийна, профсоюзна, комсомолой, гүрэнэй органуудай абаха уялгатай байһые элидхэлшэ тодорхойлоо.

Буряадай ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ баталан абтагдаһан шэнэ Конституциие ехэ халуунаар дэмжэжэ байһанаа элирхэйлээ. Эдэ үдэрнүүдтэ үнгэрһэн олониитын хабаадалгатай митингнүүдтэ хабаадагшад түрэл партидаа, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежнев толгойтой ЦК-гай Политбюродо үнэн сэхэ байһанаа элирхэйлбэ.

СССР-эй шэнэ Конституци баталан абалгатай, Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойтой дашарамдуулан, ажалшадай коллективүүд шэнэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абажа байһан тухай элидхэлшэ тогтоо.

Тиихэтээ хамта партиин ЦК-гай Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые олониитэдэ тайлбарилан ойлгуулха, эдэ документнүүдые гүнзэгыгөөр шудалха асуудалнуудта элидхэлшэ анхаралаа онсо хандуулба. Эдэ хэмжээ ябуулганууд хадаа олониитын дунда ябуулдаг үзэл сурталай, нииитэ политическэ хүдэлмэриие саашадань улам һайжаруулха хэрэгтэ гүнзэгыгөөр нүлөөлхэ байһыень элирхэйлбэ. Тиихэ зуураа үзэл сурталай хүдэлмэриие комплексноор эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ анхаралаа тусгаар хандуулаа. Энэ шухала хэрэг авиационно, прибор бүтээлгын, судна бүтээлгын, локомотив-вагон заһабарилгын, Тимлюйн цементын заводуудай, мяха-консервын комбинадай, «Электромашина» заводой, Борьёогой, «Шергинский», Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозуудай, Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозуудай болон бусад олон коллективүүдэй дунда үргэнөөр ябуулагдажа байһан тухай элидхэлшэ онсолон тогтоо.

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаан

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

— Дэлхэй дээрэхи түрүүшын бүгэдэ арадай гүрэнэй шэнэ Үндэһэн Хуули хүсэндөө орожо, ороной арад зоной аша туһада хүдэлжэ эхилһэн гайхамшаг үдэрнүүд үнгэржэ байна, — гэжэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой хоёрдохи секретарь **Г. Д. Басаев** областной партийна организациин эдэбхитэдэй суглаан дээрэ хэлэһэн үгэеэ эхилнэ.

СССР-эй шэнэ Конституциин проектын тунхаглагдаһанһаа хойшо дүрбэ һараһаа үлүү саг соо манай Улаан-Үдэ хотодо тэрэниие зүбшэн хэлсэлгын үргэнөөр эмхидхэгдэһэн тухай үгэ хэлэгшэ тогтоо. Энэ хугасаада хоёр мянга гаран суглаан болобо. Тэндэ 151,3 мянга гаран хүн хабаадажа, 13.752 хүн үгэ хэлээ. Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгын болохо үедэ 1700 гаран дурадхал болон ажаглалтанууд ороһон байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Октябриин (1977 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сесси дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, Конституционно комиссиин Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн гүнзэгы удхатай элидхэлые хотын ажалшад халуунаар хүлеэн абаа. Нүхэр Брежневэй элидхэл дотор гол шухала социально-политическэ, теоретическэ, философско тобшололнууд, тодорхойлгонууд хэгдээ. Энээн соо Октябрьһаа эхилэн 60 жэлэй туршада дабшаһан ехэ зам, манай бүхы амжалта туйлалтанууд хамтадхагдан харуулагдаа гэжэ нүхэр Басаев тэмдэглээ.

СССР-эй шэнэ Конституциин сесси дээрэ баталагдан абтаһантай дашарамдуулан, ажалшадай коллективүүдтэ тон эдэбхитэйгээр баяр баясхалангай оршон байдалда үнгэрһэн митингнүүд тухай, СССР-эй шэнэ Конституциие, манай партиин дотоодын болон гадаадын политикые бүримүһэн һайшаажа байһанаа элирхэйлһэн шиидхэбэринүүдэй нэгэн дуугаар абтаһан тухай тогтоо.

Саашань үгөө үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Басаев Совет засагай үедэ республикын ниислэл Улаан-Үдэ хотын али зэргээр хүгжэһые тоо, баримтатайгаар жэшээлэн харуулаа. Тиихэтээ хамта Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай, энэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан предприятинууд болон ажалшадай бусад коллективүүд тухай хөөрөө. Гэхэ зуура гүрэнэй түсэб болон абаһан социалис уялгануудаа хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байһан, гээгдэлдэ ороһон коллективүүдые нэрлээ.

Үгынгөө түгэсхэлдэ городой ажалшадай коллективүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэлые, сессиин бусад материалнуудые, мүн тэрэшэлэн шэнэ Конституциие шудалалга эхилээ гэжэ мэдээсэбэ. Партийна болон экономическа һуралсалда ябажа байһан 50 мянга гаран һурагшад эдэ түүхэтэ материалнуудые үзэжэ байна.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1977 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй, СССР-эй шэнэ Конституциин проектын тунхаглагдаһан сагһаа хойшо Кабанскын аймагта ниитэ политическэ ямар зэргын хүдэлмэриин ябуулагдаһан тухай КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **А. С. Берещинов** дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Аймаг соо үнгэргэгдэһэн суглаануудта хүн зон бүтэдөө шахуу хабаадаа. СССР-эй Конституциин баталагдан абтаһантай дашарамдуулан, коллектив бүхэндэ олон зоной хабаадалгатай митингнүүд боложо, СССР-эй шэнэ Конституциие, КПСС-эй Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой, тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй асари ехэ ажал ябуулгые гүн сэдьхэлһээ һайшаагаа. Тиихэтээ хамта абаһан социалис уялгануудайнгаа хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тушаа тэрэ хэлэбэ.

Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн ехэ мүрысөөндэ Тимлюйн цементын заводой коллектив түрүүлжэ ябана. Тимлюйн асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй, Кабанскын плодоовощной заводуудай, барилга-хабсаралгын 8-дахи управлениин болон бусад олон коллективүүд магтаалда хүртэмөөр хүдэлжэ байһыень элирхэйлээ. Хүдөө ажахын мүн лэ хүдэлмэрилэгшэд тухайгаа һайн ажал хэрэг элидхэһэн байна. Үнгэрһэн юһэ һарын туршада аймагай совхозууд гүрэндөө 7690 тонно мяха, 14.300 тонно һү тушаагаа. Хүндэлэлэй Тэмдэг орденто Кабанскын шубуунай фабрикын коллективэй оруулһан хубита ехэ. Энэ коллектив сентябриин 28-да һү худалдаха жэлэй түсэб дүүргээ һэн. Тэрэшэлэн «Шергинский» совхозой малшад гүрэндэ һү, мяха худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа.

— Конституциин баталагдаһан үдэр тарян ажалай хүдэлмэрилэгшэд поли дээрэхи хүдэлмэреэ дүүргээбди гэжэ мэдээсээ һэн. Энэ жэлдэ тарян, малай тэжээлэй ургамалнууд һайнаар ургаа. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 16 центнер орооһон абтаа. Иигэжэ бүхыдөө 47,5 мянган тонно орооһон сохигдоһон. Гүрэндэ орооһо тушааха даабари амжалтатайгаар бэелүүлэгдэбэ. Ерэхэ жэлдэ гүйсэд хүрэхэ хүрэнгын үрэһэн хаагдаа, малда эдюулхээр горитой орооһон таһалагдаа. Гадна гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэб дүүргэгдэһэн байна, — гэжэ нүхэр Берещинов тэмдэглээ.

Октябриин 60 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын, арбадахи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн аймаг соо үргэлжэлһөөр.

Мүнөө үедэ КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сесси дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэлые, СССР-эй шэнэ Конституциие шудалха талаар партийна эхин организацинуудта ехэ хүдэлмэриин ябуулагдажа байһан тушаа тэрэ үгынгөө һүүлдэ тодорхой тогтоо.

Баргажанай аймагай ажалшадай СССР-эй шэнэ Конституциие үнэн зүрхэнһөө һайшааһан, тэрэниие баталан абаһан үдэрые совет демократиин ёһотой һайндэр болгон угтаһан тухай партиин райкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Б. Раднаев** мэдүүлээ. Агууехэ Октябриин Социалис революциин 60 жэлэй ойн гүйсэхэ жэлдэ. Конституциин баталан абтаһаниинь ехэ удха шанартай гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Конституциин проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэжэ байһан үедэ оруулагдаһан нэгэшье дурадхал, ажаглалта хараада абтангүй үлөөгүй гэһэн Конституционно комиссиин мэдээсэлые ажалшад сэдьхэлээ ханан угтаа. Аймагай 500 гаран агитатор, политинформатор партиин ЦК-гай октябриин (1977 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сессиин материалнуудые арад зондо тайлбарилжа байна.

Политическэ һуралсалай 68 һургуулинуудта СССР-эй шэнэ Конституци шудалагдажа эхилээ. Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгэ, мүн СССР-эй Верховно Соведэй сессиин боложо байһан түүхэтэ үедэ аймагай партийна ба совет органуудай ябуулһан, мүн ябуулжа байгаа политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэри ойн гүйсэхэ жэлэй түсэбэй болон социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан байна. Аймагай промышленна предприятинуудай диилэнхи олониинь продукци худалдаха түсэбөө дүүргээ. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада продукци худалдалгын хэмжээн 2,1 процентээр дээшэлээ. Барилгашад нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй ехэ капитальна һомололго хэрэглэһэн байна. Харин капитальна барилгада горитой дутагдал бии байһаар. «Бурятцелинстрой», «Иркутсклесстрой» трестнүүдэй, автомобильна харгы барилгын болон ашаглалгын управлениин эмхинүүд энэ жэлдэ ашаглалгада тушаагдаха ёһотой объектнүүдэй барилга унжагайруулжа байһаар гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Аймагай колхоз, совхозууд байгаалиин хүшэр эрхэ байдалай дайралдабашье, таряа тушааха түсэбөө дүүргэжэ байна. Тэдэнэр өөрыгөө үрэһөөр хангаа, нёдондо жэлэйхиһээ ехэ үбһэ, сенаж бэлдээ, бүхы һолоомо суглуулаа. Малшад Эхэ оронойнгоо ойн һайндэрые амжалта туйлан угтажа байна.

Саашань үгэ хэлэгшэ аймаг доторхи социально-экономическа болон культурна үндэһэн хубилалта тушаа тогтоод, эли тодо жэшээ баримтануудые дурдан харуулаа. 1936 ондо аймаг дотор промышленна үйлэдбэри үгы шахуу байгаа һаа, мүнөө дээрээ табан һалбариин предприяти эндэ хүдэлнэ. Эдэ жэлнүүдтэ Баргажанай ба Онёогой леспромхозууд, Байгалай модоной бааза, электрын хойто зүгэй сеть, мяханай комбинат, барилгын организацинууд байгуулагдаа.

Аймагай хүдөө ажахыда ехэ хубилалта болоо. КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 оной) Пленумһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүдтэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ 15 миллион түхэриг зорюулагдаһан байна. Хүдөө ажахын гол фонднууд 1,4 дахин, электрын элшээр хангалга 1,7 дахин, минеральна үтэгжүүлгэ абалга 1,7 дахин дээшэлээ.

Ажалшадай байдалдахи экономическа, политическэ, ухаан бодолой эдэ хубилалтанууд хадаа КПСС-эй ленинскэ национальна политикын бодото бэелэлэй, социализм байгуулгын эли тодо гэршэ мүн гэжэ нүхэр Раднаев тэмдэглээд, аймагай ажалшадай саашадаа социалис мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэн ябажа, Октябриин 60 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын, партиин XXV съездын шиидхэбэриие бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө оролдохо байһые мэдүүлһэн байна.

СССР-эй Верховно Соведэй депутат, ЛВРЗ-гэй электрослесарьнүүдэй бригадир **Е. М. Мацуков** суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

— Манай завод хуушан Конституциин үетэн юм, тэрэнэймнай жэшээ дээрэ совет обществын хүгжэлтые элеэр хаража болохо, — гэжэ нүхэр Мацуков хэлээ. Завод орёо оньһон түхеэрэлгээр хангагдаһан мүнөө үеын промышленна томо предприяти болонхой. Урдань ой тайга байһан газарта хүдэлмэришэдэй болбосон түхэлтэй соцгородок урган бодоо.

Заводоймнай гол баялиг хүдэлмэришэн анги байгаа, байһан зандаа. Тэрэ хадаа гүрэнэй шухала ажал хэрэгүүдые бэелүүлхэ тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсан ябаа. Мүнөөшье шэнэ Конституциин проектые ехэ анхаралтайгаар, бодолтойгоор зүбшэн хэлсэһэн байна. Нэмэл партийна суглаануудта 9 мянганһаа олон хүн хабаадалсаа, 400 гаран хүн үгэ хэлээ. Тэрэнэй 312-ниинь хүдэлмэришэд. Тэдэнэр оронойнгоо ёһотой эзэд мэтэ, оронойнгоо саашанхи һалбаран хүгжэлтын түлөө харюусалгаяа мэдэрэн, Конституциин проектые зүбшэн хэлсэһэн байна.

Би СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сессиин хүдэлмэридэ хабаадалсаһандаа зол жаргалтайб, омогорхолтойб. Депутадуудай үгэ хэлэжэ байһые шагнахадаа, түрэл Эхэ оронойнгоо, Коммунис партиингаа, агууехэ совет арадайнгаа түлөө омогорхон баясаа һэм. Бидэнэр омогорхохо, баясаха эрхэтэйбди. Энэ эрхые Агууехэ Октябрь бидэндэ үгөө.

Шэнэ Үндэһэн Хуули КПСС-эй хүтэлбэрилхы, шэглүүлхы үүргые бэхижүүлэн батадхаһан байна. Энэнь коммунистын нэрэ зэргые бүри дээшэлүүлнэ. Бидэнэр эрхэтэн уялгаяа наринаар дүүргэхэ, бусадта жэшээ харуулха, түрүү зэргэдэ ябаха уялгатайбди.

Хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэ байһан тула би депутадууд — хүдэлмэришэдэй үгэ хэлэхые ехэ анхаралтайгаар шагнааб. Тэдэнэр совет эрхэтэдэй эрхэ ба уялганууд, манай обществодо ажалшадай коллективүүдэй эзэлдэг үүргэ тухай хэлэһэн юм. Социалис Ажалай Герой, Москвагай барилгашан Н. А. Злобиной үгэнүүд һанаандам бүхөөр хадуутдан абтаа. Тэрэ сугтаа хүдэлдэг нүхэд тухайгаа хэлэһэн юм. Хүдэлмэришэд коллектив доторо хүмүүжэдэг, оронойнгоо, өөрынгөө хуби заяанай эзэд байһанаа мэдэрдэг гээшэ. Хүн бүхэнэй ажалһаа хамтын хэрэг дулдыдана гэжэ тэдэнэр ойлгожо абана. Мүн энээн тухай Кузбассай проходчигуудай бригадир, Социалис Ажалай Герой Г. Н. Смирнов хэлэһэн байна. Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ Николаева-Терешкова, уран зохёолшо Расул Гамзатов, СССР-эй Наукануудай Академиин президент Александров болон бусад депутадууд совет демократиин хүгжэлтэ тухай ехэ һонирхолтойгоор хэлэһэн байна.

Демократиин бодото бэелэлые Соведүүдэй дээшэлжэ байһан үүргэ элеэр гэршэлнэ. Энээниие манай заводой жэшээ дээрэһээшье харамаар. Верховно Соведэй, городой, районно Соведүүдэй депутадуудаар заводой 88 хүдэлмэрилэгшэд һунгагданхай. Олон хүдэлмэришэд арадай сүдүүдтэ һунгагдажа, агитатор, политинформаторнуудаар хүдэлнэ.

Кремлиин Ехэ ордон соо булта депутадуудай сугларжа, шэнэ Конституциие баталан абаһан, Советскэ Союзай гимн гүйсэдхэһэн ушарые сэдьхэлээ хүдэлгэн һанажа ябахаар. Конституци баталан абтаа. Л. И. Брежневэй хэлэһэнэй ёһоор «Конституци хүсэндөө орожо, оршон мандажа, бэелүүлэгдэжэ эхилбэ».

Орденто манай заводой коллектив шэнэ Конституциие ажалдаа амжалта туйлан угтаһан байна. Продукци худалдаха юһэн һарын түсэб 101 процент дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, үйлэдбэриин хэмжээн 2 процент дээшэлһэн юм. Заводой 22 бригада, 334 хүдэлмэришэд табан жэлэй хоёр жэлэй даабари дүүргэһэн тухайгаа бүри сентябриин эхеэр элидхэһэн байна. Зэд шудхалгын цехэй мастер Заиграевай, «Эрхим шанарай табан жэлдэ — бата найдабарита ажал» гэһэн уряа соносхоһон вагон-кузовной цехэй Викторовэй хүтэлбэрилдэг бригадануудые тэдэнэй дундаһаа эгээл түрүүлэн нэрлэмээр. «Эрхим шанартай продукци бүтээхын түлөө» гэһэн үүсхэл гаргаһан манай бригадада «Эрхим шанарай бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Обществын аша туһада олон жэлдэ үнэн сэхээр, ашаг үрэтэйгөөр ажаллаһан хүнүүдтэ урмашуулгын амаралта үгэхэ тухай дурадхалые заводоймнай хүдэлмэришэд һайшаажа байһанаа мэдүүлнэ. Манай коллектив ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөе амжалтатайгаар түгэсхэхэ гэжэ эршэмтэй шангаар ажаллажа байна.

Трибунада Буряадай Уран зохёолшодой холбооной секретарь **И. К. Калашников** гаража, СССР-эй шэнэ Конституци гээшэ бүхы арадаймнай зохёон бүридхэһэн, тэрэнэй һанал бодолые хамтадхаһан документ мүн гэжэ тэмдэглээ. Конституциин проектые зүбшэлгын үедэ манай ороной эрхэтэн бүхэн өөрынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулха аргатай байгаа бшуу.

Советскэ Союзда хүнүүдэй эрхэ сүлөө хамгаалагданагүй гэһэн баруун оронуудта дэлгэрһэн шууяа шурхираанай ямаршье үндэһэ баримтагүй байһые үгэ хэлэгшэ элишэлэн харуулба.

Манай орондо дуран соогоо зохёол бэшэхын аргагүй гэхысэ Баруун оронуудта шууялдадаг. Тэрэнэй баһал ямаршье үндэһэ баримтагүй байһыень манай республикын литературын хүгжэлтэ гэршэлнэ.

Буряадай литература хадаа Октябрьһаа эхитэй. Мүнөө үеын бүхы жанр хубисхалайл һүүлээр бии боложо захалһан гээшэ. Буряадай уран зохёолшодой номууд орон дотор, харин гүрэнүүдтэ олон хэһэгээр хэблэгдэнэ.

Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ бидэ, уран зохёолшод, ехэ зорилгонуудые урдаа табяа һэмди. Тэрэмнай урагшатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Гансахан энэ жэлдэ 15 роман болон повесть бэшэгдэжэ дүүргэгдэнхэй. Олон залуу уран бэлигтэн урган гаража байна. Энээниие һаяхан боложо үнгэрһэн залуу уран зохёолшодой 10-дахи конференци гэршэлнэ.

Бидэнэрэй хэрэглэмжэдэ номой хэблэл, журнал, газетэнүүд, телевидени, болон радио үгтэнхэй.

Энэ ушарта арад зонойнгоо аша туһада, тэрэнэй сэдьхэл зүрхые хангахаар бэшэхэ гээшэ бидэ уран зохёолшодой нангин хэрэг болоно. Уран зохёолшын ухаан бодол арад зонойнгоо сэдьхэл зоригтой нэгэдэхэдээл, творческо дээдэ зэргын сүлөө ологдоно бшуу.

СССР-эй түрүүшын Конституциин баталагдаһан сагһаа хойшо үнгэрһэн дүшэ гаран жэлдэ болоһон ехэ хубилалтанууд тухай Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **А. С. Иринчеев** хэлэхэ зуураа, колхозойнгоо байдалһаа жэшээнүүдые абажа харуулаа. 1936 ондо манай колхозой эзэлдэг газар дээрэ 7 жэжэхэн артель байһан юм. Тэдэ ажахынууд бултадаа 1940 ондо гүрэндөө 252 центнер мяха, 1176 центнер һү, 18 центнер ноохо тушааһан, гектар бүриһөө 6,4 центнер орооһо абаһан, бүхыдөө 14 мянган центнер таряа хуряаһан байгаа. Харин энэ жэлдэ манай колхоз гүрэндөө 3500 центнер мяха, 15 мянган центнер һү, 327 центнер ноохо худалдажа, гектар бүриһөө 15,9 центнер таряа ургуулжа, хамта 62.900 центнер орооһо хуряагаа. Тэрэшэлэн малай тоо олошороо, ашаг шэмэнь дээшэлээ.

Мүнөө үедэ колхоздомнай соёлой 2 ордон, 2 дунда һургуули, 1 эхин һургуули, больница, медицинскэ 4 пункт бии. Колхоздомнай мэргэжэл шадабари ехэтэй, ажалша бэрхэ хүнүүд олон болонхой. Ленинэй хоёр орденто хонишон Г. С. Шойбонов, механизаторнууд А. М. Манзарханов, Н. Ж. Саргаев, Ш. С. Байшников, һаалишад Р. Д. Зарбуева, С. И. Мантурова болон бусад орден, медальнуудаар шагнагданхай.

Колхозоймнай гэшүүд Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсожо, гүрэндэ ноохо, һү худалдаха жэлэй түсэб октябриин 6-да дүүргээ. Гүрэндэ мяха худалдаха түсэб декабриин 1-дэ бэелүүлэгдэхэ.

Механизаторнууднай 3947 гектар дээрэһээ таряагаа 18 үдэртэ хуряажа абаа. Гүрэндөө 10 мянган центнер орооһо худалдажа, түсэб 1,5 дахин үлүүлэн дүүргэгдээ. Иимэ амжалта нэн түрүүн хуряалгын-транспортна звенонуудые эмхидхэһэнэй ашаар туйлагдаа. Звенонуудые байгуулхадаа хүнүүд өөһэдынгөө дураар хамтарһан байха юм. Звено бүхэндэ 13 хүн (4 комбайнер, 4 жолоошон, 4 туһалагша, 1 тогоошон) ажаллаа. Эдэнэрэй хэһэн ажал бүгэдэ дээрээ тоологдожо, түлбэринь звенодо үгтэдэг байгаа. Энэ аргын булюу һайн байһыень үгэ хэлэгшэ олон баримтануудаар гэршэлжэ үгөө. Ерэхэ жэлдэ ургаса хуряалгын комплекснуудые эмхидхэхэ гэжэ шиидээбди.

Саашань А. С. Иринчеев ургаса дээшэлүүлхын түлөө бэелүүлжэ байһан хэмжээнүүд тухайдаа тогтоо. Горохой, шэниисын һайн сортын үрэһэ хүрэнгэ хэрэглэжэ, тэрэниие туршажа, баян ургаса үгэдэг үрэһэтэй болоһон байна. Энэ жэлдэ 3200 гектарта намарай паар хахалагдаа. Нёдондонойхиһоо 1,5 мянган центнер ехэ үбһэ, 1 мянган тонно ехэ силос бэлэдхэгдээ. Түрүүшынхеэ хүсэд хатуу эдеэтэй болоогүй таряагаар 600 тонно силос дарагдаа. Малаа һайнаар үбэлжүүлхэ аргатай байһанаа мэдүүлээ.

Колхоздомнай ехэ барилга хэгдэнэ. 250 үхэр шахан таргалуулха байра, комбайнуудые үбэлдөө заһаха депо, 900 хонидой байра баригдажа, эдэ үдэрнүүдтэ ашаглалгада оруулагдаха.

— Манай ороной Үндэһэн Хуули — шэнэ Конституциин баталагдаһанай урманда барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын коллектив арбадахи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбые генподрядаар ноябриин 4-дэ, өөһэдынгөө хүсөөр хэгдэхэ хүдэлмэриие октябриин 24-дэ дүүргэхэ гэжэ шиидээ. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 350 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бүтээхэбди. Хуушан уялгамнай 300 мянган түхэриг байгаа, — гэжэ барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын модошо дархашуулай бригадир, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат **В. Ц. Санданов** хэлэбэ.

КПСС-эй XXV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, эршэ түгэсөөр ажаллажа байһан манай коллектив байгша ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ һайн амжалта туйлана. Юһэ һарын түсэб (генподрядаар) сентябриин 22-то бэелүүлэгдээ. Түсэбөө үлүүлэн 192 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ. Хүн бүхэнэй бүтээсэ дээшэлээ, хэһэн хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн хямдараа. Энэ поездэдо хүдэлжэ байдаг 23 бригадын долооннинь октябриин нэгэндэ жэлэйнгээ түсэб дүүргээ. Минии хүтэлбэрилжэ ябаһан модошо дархашуулай бригада арбадахи табан жэлэй хоёр жэл найма һарын түсэб дүүргээд байна гэжэ нүхэр Санданов суглаанда хабаадагшадта мэдээсээ.

КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова** үгэ абана.

— КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1977 он) Пленумэй дүнгүүд, СССР-эй Конституциин проект ба бүгэдэ арадай зүбшэлгын дүнгүүд тухай нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл районой партийна бүхы организацинуудай анхарал татаһаар зандаа байна. Районой ажалшад тэрэ элидхэл соо хэлэгдэһэн заабари болон тобшололнуудые халуунаар һайшаана, шэнэ Үндэһэн Хуулиие зохёохо ехэ хүдэлмэридэ Леонид Ильичэй оруулһан өөрынь ехэ хубитые үндэрөөр сэгнэнэ, гүн сэдьхэлһээ омогорхоно. Совет хүн тухай, тэрэнэй зол жаргалта ажаһуудал тухай, дэлхэй дээрэ хэтэ мүнхэдөө амгалан тайбан байхын түлөө саг үргэлжэ анхаржа байдаг партиин ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшын гайхамшаг ехэ үүргые тусгаар һайшаана, — гэжэ тэрэ тодорхойлоо.

Шэнэ Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгэ хадаа районой препприятинуудай, эмхи зургаануудай ажалшадай ажалай болон политическэ эдэбхиие хүгжөөхэ хэрэгтэ гүнзэгыгөөр нүлөөлөө, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ эрхэ нүхэсэл хангаа. Район дотор 2168 хүдэлмэришэд, 74 бригада, участок болон цехүүд табан жэлэй хоёр жэлэйнгээ түсэб, Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа дүүргэнхэй, мүнөө 1978 оной түсэбөөр хүдэлжэ байнхай. Энэ һайн үүсхэлтэ, эршэ түгэс ажалда КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй дүнгүүд, СССР-эй шэнэ Конституциин баталагдаһан ушар шэнэ хүсэ оруулаа. Район дотор боложо үнгэрһэн митингнүүдтэ хабаадагшад шэнэ Конституциие, манай партиин ба правительствын дотоодын болон гадаадын политикые гүйсэд дүүрэн дэмжэжэ, һайшаажа байһанаа мэдүүлээ, бүри эдэбхитэйтээр, габшагайгаар ажаллажа, Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойе шэнэ амжалтаар угтаха байһанаа элирхэйлээ.

Нарин сэмбын комбинадай коллектив социалис уялгаяа шэнэлээ. Тэдэнэр урда абаһан уялгаһаа үлүүлэн 7 тонно ноохо сэбэрлэхэ, хоёр мянган погонно метр сэмбэ нэхэхэ, 220 мянган түхэригэй продукци худалдаха гэжэ шиидээ. 34-дэхи мостоотрядай коллектив түсэбөө октябриин 25-да дүүргээд, ойн баярай жэлэй баргадатар 400 мянган түхэригэй хүдэлмэри бүтээхээр бэеэ уялгалаа.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэ зуураа, нүхэр Антакшинова үнгэрһэн дүшэн жэлэй туршада Октябрьска районда али зэргын ехэ хубилалтын болоһые баримталан харуулаа. Энэ хугасаада Үдын урда бэедэ промышленна томо район байгуулагдаа. Мүнөө 650 миллионһоо дээшэ түхэригэй продукци худалдагдана, энэнь 1970 онойхитой жэшэбэл, 60 процентээр ургаһан болоно. Район дотор байрын гэрнүүд олоор баригдана. Һүүлэй 6 жэлэй туршада 393,6 мянган дүрбэлжэн метр хэмжээтэй гэрнүүд ашаглалгада тушаагдаа.

Гэхэ зуура районой хүгжэлтын замда ушардаг дутагдалнууд тушаа үгэ хэлэгшэ горитой тогтоо. Илангаяа гээгдэлдэ ороһон түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой, «Бурмясопром» нэгэдэлэй, Силикатна хирпиисын, томо панельнэ гэр барилгын заводуудай коллективүүдые үгэ хэлэгшэ шүүмжэлээ. Мүн тэрэшэлэн районой барилгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хангалтагүй байдалые шэнжэлэн харуулаа.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, СССР-эй Верховно Соведэй долоодохи сесси дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэлые, СССР-эй шэнэ Конституциие шудалха, тэдэнэй удхые хүн зондо ойлгуулха зорилгоор КПСС-эй райкомой, партком болон парторганизацинуудай ябуулжа байһан эмхидхэлэй хүдэлмэри тушаа үгэ хэлэгшэ дэлгэрэнгы тогтоо.

— СССР-эй шэнэ Конституциин статьянуудые уншан шудалхадаа, хүнэй досоо түрэһэн һанал бодолые үгөөр хэлэхын аргагүй, — гэжэ Улаан-Үдын 46-дахи һургуулиин директор **Г. И. Лучникова** мэдүүлбэ. Энэ хадаа Эхэ оронойнгоо түлөө, социализм байгуулһан совет арадай түлөө омогорхол мүн болоно.

Бидэнэр, багшанар, совет интеллигенциин олон тоото отряд, бүхы совет арадтаяа хамта Конституци шудалжа байнабди. Тиихэдээ арадай гэгээрэлые хүгжөөхэ статьянуудаар илангаяа ехээр һонирхонобди. Коммунизм байгуулха агууехэ зорилго бэелүүлхын тула дүрбэн тээшээ тэгшэ хүниие хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ парти бидэнэрые һургана. Тиимэһээ коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, арадай гэгээрэл болон культура хүгжөөхэ асуудалнууд ехэ удха шанартай. Эдэ асуудалнуудта Конституци дотор ехэ анхарал хандуулагдаа.

Багшанар арадай гэгээрэл тухай хэлэгдэһэн 25-дахи статьяе халуунаар дэмжэнэ. Залуу хүн бүхэнэй дунда һургуулитай болохо тухай хууляар батадхагдаа. Конституциин бусад олон статья хүмүүжүүлэгшэдтэ хабаатай байна.

Багшанар КПСС-эй ЦК-гай Октябриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ долоодохи сессиин материалнуудые уншан шудалха зуураа, өөһэдынгөө хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые шэнжэлэн харана, һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ шухала хэрэгэй амжалта, дутагдалнуудые элирүүлнэ. Энэ талаар зарим тэды амжалтатайбди. Эхэ оронойнгоо урда харюусалгатай байхаар, коммунис обществын ёһо гуримуудые мэдэрэн сахихаар, арад зоной аша туһада эдэбхитэй һайнаар ажаллахаар залуу хүбүүд, басагадые хүмүүжүүлхэ зорилго бидэнэрэй урда табигдана.

Энэ зорилгоёо дүүргэхэ гэжэ оролдонобди, гол түлэб дүүргэнэбди. Гэбэшье хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ горитой дутагдал бии. Саашадаа һуралсал ба хүмүүжүүлгые сугтань ябуулха, энэ хэрэгтэ комплексноор хандаха шухала. Һурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, дуратай ажалаа шэлэн олохоор дүршүүлхэ хэрэгтэй гээшэ.

Һургуулиин һурагшад ажал хэжэ шадаха, ажахынуудые хүгжөөхэ хэрэгтэ туһа нэмэрээ оруулдаг байна. Энээн тухай һургуулинуудай ажалай отрядуудай һаяхан үнгэргэгдэһэн слет дээрэ хэлсэгдээ.

Минии хүдэлдэг һургуулиин багшанар һурагшадые ажалдаа дуратайгаар, хүндэтэйгөөр хандахаар хүмүүжүүлхэ гэжэ анхарна. Һурагшаднай аша туһатай ажал хэнэшье. Гэбэшье энэ хэрэгтэ зарим тэды бэрхэшээл, дутагдал дайралдаһаар. Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд һурагшадай туһаламжа тооногүй гэжэ хэлэхээр.

Һурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ жэжэ бужа асуудал үгы гээшэ. Энэ хадаа бүгэдымнай хэрэг, тэрээндэ бултадаа анхаралтайгаар, харюусалгатайгаар хандаха ёһотойбди.

— Шэнэ Үндэһэн Хуулимнай олониитын ажабайдалые, тэрэ тоодо соёл, арадай гэгээрэл, эрдэм наукын туйлалтануудые батадхахынгаа хажуугаар тэдэниие саашадань хүгжөөхэ үргэн ехэ арга боломжонуудые нээжэ үгэбэ, — гээд Буряадай багшанарай институдай ректор **И. А. Батудаев** үгэеэ захалаа. — Соёлой хубисхалай үедэ манайшье республикада түүхэтэ хубилалтанууд болоо. Урдань харанхы мунхаг байһан хизаар мүнөө үедэ бүхыдөө дунда һургуулиин эрдэмтэй болохо замда гаранхай.

Республикымнай дээдэ һургуулинуудта, СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда болон эрдэм шэнжэлэлгын бусад эмхи зургаануудта мүнөө 2.100 эрдэмтэд, тэрэ тоодо эрдэмэй 35 доктор, профессор, 680 гаран эрдэмэй кандидадууд, доцентнүүд ажаллана. Эдэнэр республикын ажабайдалда ехэхэн үүргэтэй байдаг гээшэ.

Үнгэрһэн дүшэн жэлэй туршада манай институт гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдые һурган бэлдэхэ талаар ехэхэн амжалта туйлаа. Энэ үедэ институдыемнай 17 мянгаад хүн дүүргэжэ гараа. Мүнөө 6 факультедтэмнай 5 мянга гаран студентнэр һуралсана. Студентнэрэй дунда 20 яһатан бии. Һүүлэй жэлүүдтэ хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай үхибүүдые институдтаа олоор абаха хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Тиигэжэ жэл бүри институт дүүргэгшэдэй 85 процентнь хүдөөгэй һургуулинуудта хүдэлхөөр эльгээгдэнэ.

Дэлхэйн социализм ба капитализм хоёрой ангиин тэмсэлэй хурсадаад байһан түүхэтэ үедэ хүн түрэлтэн XX зуун жэлэй һүүлшын четвертьдэ ороо гээшэ. Сүлөөрэлгын революционно хүсэнүүдэй урагшаа дабшалта хэхэ тума ангиин тэмсэл хурсадана. Капитализм мүнөө үедэ экономическа гүнзэгы бэрхэшээлдэ орожо, олон миллион зониие ажалгүйдүүлээ. Тэд буржуазиин номнолшод, политигууд социальна энэ мухардалгаһаа гараха ямаршье зохид программа зохёохо аргагүй болонхой. Тиимэһээ тэдэнэр социалис оронуудта хүнүүдэй эрхэ сүлөө хамгаалагданагүй гэһэн худал хуурмаг шууяа татажа ороо ха юм.

Республикын комсомол, залуушуулай айхабтар ехэ омогорхолтойгоор, эдэбхи дэбжэлтэтэйгээр СССР-эй шэнэ Конституциие угтан абаһан тухай ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **С. С. Сахаев** үгэ хэлэхэ зуураа тэмдэглээ. 100 мянга гаран хүбүүд, басагад Үндэһэн Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа тэрэниие нэгэн һаналтайгаар һайшааһан байна.

Шэнэ Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгэ, Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойдо бэлдэлгэ хадаа залуушуулые хүмүүжүүлхэдэ ёһотой һургуули боложо үгөө, тэдэнэрэй эдэбхи хэшээлые хүгжөөн ажалай шэнэ амжалтада зоригжуулна. 5 мянга гаран комсомолшууд, 200-гаад комсомол-залуушуулай коллектив Октябриин ой хүрэтэр хоёр жэлэй түсэб дүүргэхээр ажаллана. Республикын 3,5 мянган студентнэрэй барилгын отрядууд 5 миллион гаран түхэригэй хүдэлмэри хээ.

Энэ жэлэй ургаса хуряалгада 968 комсомол-залуушуулай комбайнуудай агрегадууд хүдэлжэ гараа. Эндэ Кабанскын шубуунай фабрикын Владимир Пасынков, Баргажанай аймагай Хилганын колхозой Анатолий Цыцыков, Борьёогой совхозой Николай Смородников болон бусад һайнаар хүдэлөө.

Республика дотороо мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргаһан авиазаводой Михаил Калашниковай, Саянай совхозой Улаан-Горхоной МТФ-гэй комсомол-залуушуулай коллективүүд абаһан уялгаяа бэелүүлһэн тухайгаа элидхээ.

Залуушуул 18 наһатайһаа арадай депутадаар, 21 наһатайһаа СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаха гэһэн Конституциин 96-дахи статья гүрэн түрые хүтэлбэрилгэдэ залуушуулые олоор хабаадуулгада бүри ехэ арга боломжонуудые олгобо. Манай олон залуушуул мүнөөшье гүрэн түрын дээдын зургаануудта һунгагдаад, эдэбхитэй һайнаар ажаллажа ябана.

Залуушуулнай үргэн ехэ эрхэеэ эдлэхын хажуугаар өөһэдынгөө эрхэтэн байһан уялгаяа дүүргэхэ гэжэ оролдоно. Энэ эрмэлзэлгэдэнь аха нүхэд, һурган хүмүүжүүлэгшэд, эхэ, эсэгэнэр ехэ туһа хүргэхэ байна.

Мүнөө үедэ бүхы комсомолшууд, залуушуул шэнэ Конституциие шудалха, тэрэнэй удха шанарые хүн бүхэндэ ойлгуулха хүдэлмэри ябуулжа эхилээ.

СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ сессидэ хабаадажа, октябриин 7-до шэнэ Конституци баталан абалсаһандаа хэмгүй ехээр баярлажа, омогорхожо байһан тухайгаа «Дружба» колхозой механизатор, СС
эй Верховно Соведэй
тат **О. Б. Аюшеев**
эхиндэ хэлээд, һүү
жэлдэ болоһон ехэ ху
танууд тушаа тогтоо.

Манай Бэшүүрэй
энэ үедэ танигдахагүй
тороо хубилаа. Мү
хэдэ мянган трактор,
байнууд тарялан дэ
дэлгэгдэнэ, малай
нүүдэй ажал ехэтэй
мэри машинын хүсөөр
дэдэг боложо байна.
жэлнүүдтэ тарилгын
хоёр дахинаар үргэд
74 мянган гектарта
дөө.

Соёл, гэгээрэлэй
нууд олошороо, мүнөө
гай эрилтэдэ хүргэгд
на. Аймаг дотор 35 һ
ли, 12 соёлой ордон,
клуб, 26 библиотекэ,
но-түхеэрэлгэ, 5 бол
26 фельдшерскэ пункт

Манай колхоздо орд
ряадууд эбтэй эетэйгээр
гэ бүлэ мэтэ ажа
ажаһуна.

— СССР-эй шэнэ
ституци Агууехэ Окт
60 жэлэй ойе һайнда
еэ байһан түүхэтэ үе
баталан абтаба. Эн
гүнзэгы удха шанартай
хэрэг болоно. Октябри
рэгые үргэлжэлүүлэн,
ехэ Ленинэй захяа за
нуудые бэелүүлэн,
арадай амжаһан ех
лалтанууд энэ түүхэтэ
мент соо хамтадхагдан
сологдобо, — гэжэ Зэды
магай Оёорой совхозой
ректор **С. М. Филиппов**
еэ эхилбэ.

Совет засагай үедэ
нютагуудта ямар ехэ
лалтын болоһые өө
толгойлдог ажахын
лаар жэшээлэн хар
Олон һалбари энэ томо
хын мүнөө эдлэжэ б
газар дайда дээрэ 19
1931 онуудай үедэ һа
гуулагдаһан хүдөө
11 артель, нэгэ комму
дэлжэ байгаа. Мүнө
совхоз 5 мянга гаран
тэй, 22 мянган хонитой
адуутай ажахы. Һүүлэ
бан жэлэй туршада
дагдаһан хүдөө ажахы
дукциин хэмжээн 33,4
цент ехэ болоо.

Совхозой байгуу
һанһаа хойшодохи арба
лэй турша соо заһ
мастерской, гараж,
толгой үхэрэй багтаа
байранууд, хониной
шаа, орооһоной склад
таабха хадагалдаг газ
хэшэлэн томо томо ба
нууд хэгдээ.

Ажахын үйлэдбэри
жээнэй ургаха, хүгж
ма хүнүүдэймнай мэр
шадабари бүри д
ажаһуудалынь һайжар
мүүжэнэ, оюун бэлиг
дарна гэжэ тэрэ хэлээ.
хын коллективэй
материальна болон ку
на һуудал байдалай
гын ургаһые олон
нүүдээр баримталан
хые нүхэр Филиппов
доо.

— Агууехэ Окт
60 жэлэй ойе нэрэтэй
тойгоор угтахын түлөө
дэ арадай социалис
сөөндэ оролсоһон со
хүдэлмэрилэгшэд
һү тушааха жэлэй түсэ
тябриин 11-дэ дүүргэ
бариһаа үлүү 3500
нер һү худалдаха
байһанаа элирхэйлээ.
дэ ноохо худалдаха
101 процент, хартааби
114 процент дүүргэг
Тиихэдэ 7000 центнер
һон, 6160 центнер ма
шаардаха, мал үсхэб
түсэб бүхы талаарнь
жэ шадахабди, — гэжэ
Үбэлжэлгэдэ һайнаар
хэ, тэрэниие эмхи гу
гаар, аша үрэ ехэтэй
гэргэхэ үүсхэл рес
дотороо гаргаһан с
ажалшадай үмэнэ
найдуулба.

Областной партийн
низациин эдэбхитэдэй с
дээрэ республикын
хиналтын комитедэй
лэгшэ **И. П. Зинче**
ряадай АССР-эй Ми
нүүдэй Соведэй
шын орлогшо **С. В.**
гэгшэд үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай
риин (1977 он) Пл
СССР-эй Верховно
ээлжээтэбэшэ долоо
сиин шиидхэб
КПСС-эй ЦК-гай Г
секретарь, СССР-эй В
но Соведэй Президи
рүүлэгшэ нүхэр Л. И.
невэй хэһэн элидх
лэгдэһэн заабари бол
шололнуудые сугла
баадагшад халу
жэбэ, тэдэниие
гүйтөөр бэелүүлхэ
нэгэн дуугаар мэдүү

Республикын ко
нууд болон бүхы
Агууехэ Октябриин 6
лэй ойе нэрэтэй соло
угтахын түлөө бүх
шадалаа элсүүлхэ,
ажалай аша үрые
шэлүүлхэ, КПСС-эй
съездын шиидхэбэри
бэелүүлхэ хэрэгтэ ш
жалтануудые туйлаха,
ороноо баясуулха
жэ КПСС-эй Централь
митедые, КПСС-эй
Генеральна
СССР-эй Верховно
Президиумэй Тү
нүхэр Л. И. Брежне
лаанда хабаадагша
тогтоол соогоо найд

ОКТЯБРЬ
60
ЖАРГАЛАЙ ЗАМААР

АЖАЛАЙМНАЙ НАМТАРАЙ ЭХИН

ТАБИН жэл гээшые хүнэй наһаар хэмжэхэ болохада олон лэ жэл байна.

Табин жэлэй саада тээ [illegible] Хорин, Хэжэнгын, Яруунын — эдэ гурбан аймагуудай дэбисхэр дээрэ эндэ тэндэ оршоһон дүрбэн класстай эхин шатын һургуулинуудые дүүргэһэн [illegible] Хорин ШКМ гэжэ таряашан залуушуулай һургуулида ерэжэ һурадаг [illegible] тиимэ үе саг байгаа. Хори тосхондо 1924 ондо түрүүшын буряад ШКМ байгуулагдаһан түүхэтэй.

1927 оной сентябрь һарада Ярууные Хориһоо таһалжа тусгаар аймаг болгоһоной удаа 1930 ондо Нарһатын тосхондо Яруунын ШКМ [illegible] бэлэй.

Таряашан залуушуулай һургуулиин һурагшад гүйцэ бэшэ дунда һургуулиин программаар гол түлэб ном шудалагдаг байгаа. Юрэнхы эрдэм шудалхаһаа гадна, [illegible] ёһоор, мал, таряан болон огородой ажал эрхилхэ, малай үүлтэр һайжаруулха, һайн байраар хангаха асуудалнуудаар, һүн үгэдэг үнеэдые шэлэн [illegible] аргануудые ямараар [illegible] болохо хүрэтэр элдэб һургаал заадаг бэлэй.

Тиимэһээ ШКМ дүүргэжэ гараһан хүбүүд, басагад харин 1929—1930 онуудта хүдөө нютагуудта хамтын ажахы — колхозуудые тогтоогодо, мүн саашадаа тэдэниие бэхижүүлгэдэ ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан, бага бэшэ үүргэ дүүргэһэн гэхэдэ ямаршье алдуу болохогүй.

1928 ондо Хорин ШКМ-е [illegible] шахуу хүн (2-дохи выпуск) дүүргээ һэмди. Манай [illegible]хын урдахи жэлдэ [illegible] 6—7 хүн байһан. Бидэнтэй хамта ШКМ дүүргэһэн комсомол хүбүүн [illegible] Цыремпилов удаань [illegible] һургуулида (хоёр [illegible] педкурс) һурамсаараа [illegible] эхинэй шахуу [illegible] нютагта багша болоод, эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байхаа хатуу шанга ангиин тэмсэлэй гал соогуур [illegible] колхоз байгуулагшадтай хамта (зургаан хүн) алуулшаһаниинь тон гэмшэмээр юм даа. Тэдэнэй нэрые мүнхэлһэн «Зургаанай зам» гэжэ хүдөө ажахын артель бии болоо һэн.

Хорин ШКМ-эй 5-дахи, 6-дахи классуудта мантай хамта һурагшад сооһоо Цыренжаб Бимбаев олон жэлдэ Яруунын совхозой болон Эгэтын МТС-эй директорээр хүдэлһэн байха. Мүнөө тэрэ наһа баранхай.

1926—1927 онуудта һураһан һурагшад сооһоо Рандал Рабданов Цыбик Тыкеев хоёр бүхы наһан соогоо Улаан-Үдын ЛВРЗ-дэ хүдэлһэн байна. Нүхэр Рабданов пенсидэ гарахаһаа урдуур хэдэн жэлэй туршада заводой томохон цехэй начальнигай орлогшын тушаал даажа ябаа. Мүнөө ажалай энэ ветеран түрэл заводойнгоо ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһаар. Тиихэдэ Тыкеев Цыбик хадаа 20 гаран жэлдэ халуун цехтэ хүдэлһэн хүн, мүнөө бэемни ямаршьегүй һайн байна гэжэ һаяхан уулзахадаа, намда хэлээ һэн.

Тиихэ үедэ Хорин ШКМ-дэ хори һая гараһан—23—24-тэй болоһон хүбүүд, басагад һурадаг байгаа. Һурахада хожом болоо гэжэ байдаггүй юм. Үдэшын болон заочно дунда һургуулинуудта мүнөө һуража ябаһан залуу нүхэдэй анхаралда жэшээ болгон энээниие дурдая. Наһатай болоһон хойноо һураһан Генинов Шойжо-Нима хожомынь мэдээжэ артист, уран зохёолшо ябааһааб даа. Бултанһаа аха заха Дансаранов Жамсо юридическэ институт дүүргээд, олон жэл соо адвокадаар хүдэлһэн байха. Эрдынеев Цырен-Дашиние «баабай» гэжэ ШКМ-эйхид нэрлэдэг һэмди. Тэрэмнай удаань хүдөө ажахын техникум, дээдэ һургуули дүүргэһэн намтартай.

Нютагай зоной дунда Хорин ШКМ-эйхид гүүлдэг иимэ алдартай болоо һэмди. Клубта (тиихэ сагта Хори тосхондо «Нардом» байгаа) табигдадаг зүжэг нааданда гү, али дулаанай сагта футболой наадан дээрэ, мүн баһа ехэ ехэ һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан митинг, жагсаалнуудта, культурна бусад хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, Хорин ШКМ-эйхид гэжэ мүн лэ нэрээ нэрлүүлдэг байгаа гээшэ хабди. Хори тосхондо дулаанай сагта болодог футболой нааданда ШКМ-эй багшанар, һурагшад ехэ эдэбхи гаргадаг һэн. Тиихэ сагта футбол мэтэ шэнэ наадан хүдөө тосхондо түрүүшынхеэ бии болоһон байжа болоо. Футбол наадые эмхидхэгшэдэй нэгэн Буянто Баторович Иванов үндэр ута бэетэй багша, тэрэнэй харайхада, хоёр хүл доогуурнь набтарһан бэетэй Дансаранов Жамсо футболойнгоо бүмбэгэтэй хамта һүрэжэ гарана гээд, ута богони хоёр футболистнууд тухай шог үгэ хэлсэдэг бэлэйбди.

Тус ШКМ-дэ һурагшадые саашань тоолохо болоо һаа, Яруунын аймагта олон жэлдэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлһэн Жамбал-Доржи Сампилониие дурдамаар. Мүн эндэ удаалан һураһан Цыбикжапов Даржа Цыремпилович Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр амжалтатай хүдэлжэ ябаһаар.

Тус һургуули дүүргэгшэд сооһоо партийна, советскэ, кооперативна болон гүрэнэй бусад дээдын зургаануудта хүдэлһэн нүхэд бүришье олон гээшэ ха. Нэрлэбэл: Доржиев Ч-Ц., Цырендоржиев Д. Б., Дугаров С. М., Гомбоев Ш., Цыдыпов Д-Н., Цыдыпов Д-Ж., Аюшин Д., Бальжинимаев З., Цыжибон С. болон бусад.

ШКМ дүүргэгшэд сооһоо олон хүн удаа дараалан багшын һургуулинуудые дүүргэжэ, бүхы наһаяа залуу үетэниие һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ зорюулагшадые тоолохо болоо һаа, Агван Аюржанаев («Помпэй» багша алдартай хүнэй хүбүүн һэн). Хэжэнгэдэ наһанһаа нүгшэһэн, Тохтохоев Ц. (мүнөө Хоридо ажаһууна), РСФСР-эй габьяата багшанар Надмит Намсараев ба Цокто Номтоев, Яруунын аймагта мүнөө һуудаг Ширабон Дандар, Дондокова Д. Д. болон бусад.

Түрүүлэн энэ һургуулиие дүүргэгшэдэй нэгэн олон жэлдэ багша ябаһан Н-С. Гылыков хирэ-хирэ болоод лэ Анаагай совхоз ошожо хүдэлдэг заншалтай. Далandaа ойртоһон аад, бэе һайтай ябана. Мүн энэ түрүүшын дүүргэгшэдһээ Ц-Д. Дондокова мэдээжэ уран зохёолшо болонхой, тус һургуули нэгэ бага хожомшог дүүргэһэн басаган Жамьянова Д-Ж. медицинскэ эрдэмэй кандидат болоһон байна.

Табяад жэлэй саана таряашан залуушуулай һургуулида һураһан, дүүргэһэн. хүн олон, бултыень нэрлэхэ аргагүй байһан дээрэһээ, эндэ дурдагдаагүй нүхэд гомдохогүй бэзэ гэжэ найданабди. Тиихэдэ нэгэ хүн тухай, бүхы наһаяа эрдэмдэ зорюулһан хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Цыбик Бобоевич Цыдендамбаевай алдар габьяа нилээд ехэ гээшэ.

Хойто Хори хизаар нютагта соёл гэгээрэлэй эхин яажа захалһан тухай нэгэ баримта һануулха зорилготойгоор дурасхаалай тэмдэг болгон бэшэгдэбэ.

М. ДУГАРОВ.

ЗАЛИРШАГҮЙ ГЭРЭЛ

ПУБЛИЦИСТИКЭ

А. ЖАМБАЛОН

... Манай хүгшэн аба Дамдин гээшэ басагадай заһалай бараа бүтээдэг нарин дархан бэлэй. Тэрээгээрээ баяжаашьегүй, харин нютаг зондоо нэрээ нэрлүүлһэн байха. Тиихэдэ Дамдинай хүбүүд Буда, Жамбал хоёршье угаа алдаагүй, уран дархашуул болоо һэн. Тиигээд лэ модооршье, түмэрөөршье зоной захиһан хэрэгсэлнүүдые бүтээжэ үгэдэг, баяр баясхаланда хүртэдэг байһан. Тиихэдээ Дамдинай басагадынь мүн лэ зүйтэй оедолшод бэлэй. Зүгөөр... тэрэ үеынгөө арад зондол адли үзэг мэдэхэгүй ябаа ха юм даа. Хаанта засагай үедэ тэдэниие хэн һургаха һэм?!

Уданшьегүй Октябрийн революци тухай һураг суу Агын талада хүрэжэ ерээ бэлэйл. Энэ — үеын үедэ үзэгдөө дуулдаагүй һураг сууһаа манайшье түрэл нютагууд доһолжо, бүхэ нойрһоо һэриһэн байнал. Түрүүшын хамтын ажахынууд тогтоо, түрүүшын трактор ерэжэ, хүдэлмэришэн, таряашанай бата холбоое гэршэлэн, шэнэ бураздаа татаа агша һэн.

Ильичын захяагаар манай нютагуудта хүрэжэ ерэһэн тон ехэ туйлалта — үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхалга байгаа. Хори гаран онуудта үзэг заалгажа, хэн нэгэнэйдэ сугларжа, үдэшые орой гэнгүй үнэһэн самбар дээрэ үзэг бэшэжэ һурадаг һэн. Бишье абынгаа үбдэг дээрэ һуушанхай, тэрэ самбар дээрэнь годи-бэди зурлаа гаргаадшье туршаһан байхаб... Тэрэ үедэ багшанар гэхэдэ хорёод оной комсомолшууд һэн ааб даа. Тиихэдэ буряад арадай дунда хэлсэгдэдэг:

«Эрдэм бэлиг — эрхим баялиг» — гэһэн сэсэн үгэнүүд ехэ удха шанартай байһанаа мэдэгдэһэн еһотой. Энээн тухай урдань олон лэ зон удхалжа ойлгохогүй байгаа ха.

Атаман Семенов, Табхайн Дугар гэгдэһэн этэгээдүүдэй зэрлиг аашые түрүүн Табтаанай нютагта дуулаһан эдир багахан Жамса Тумуновшье хожомойнгоо хуби заяае, суута зохеолшон болохо байһанаа яагаад мэдэхэ бэлэй даа... Харин хожом һургуулида ороод, эрдэмэй дээжэ «А» үзэг, арба тоо мэдэдэг болоходоол, эрхим баялигые оложо абаха хүсэлөөр зоригжоһон байха. Тиигэжэ эрдэм бэлигэй ашаар агууехэ ород арадай хэлэ, бэшэг шудалаад, бүри хожомынь буряад арадай элитэ уран зохеолшо болоһон Жамса Тумунов «Ленинэй библиотекэ соо» гэһэн шүлэгтөө:

«... Абанаб дуратай асуудалдаа
Ашата харюу эндэһээ:
Дууша Пушкин залуу зандаа
Дуугаа эхилнэ сэдьхэлһээ;
Амаршална бидэнээ Ломоносов —
Академик, гражданин,
зохёолшо...» — гээд бэшээ бэлэй.

Эрдэм бэлигшье — эрхим баялиг болоһоор үнинэй. Энээнэй гэршэ — нютаг бүхэндэ дунда һургуули... Хэрбээ революциин урда тээ айл бүриин нэгэ хубараг дасанда үгтэхэ ёһотой байһан һаань, харин мүнөө бүхы хүүгэд дунда һургуули, нилээд олониинь дээдэ һургуулинуудые дүүргэнэ ха юм. Харин эрдэмтэд? Хургаа даража тоолоходо, һамархаар олон эрдэмтэдтэй болообди?

Буряадай литература, искусствые хараад үзэе. Мүн лэ үзэгдөөгүй ехэ алхам хэгдээ. Түрэлхи хэлээ заадаг үнинэй багша Цыремга Намдаковна Намдаковатай тээсгэн уулзажа хөөрэлдөөбди. Тэрэ СССР-эй шэнэ Конституциин материал толилһон «Буряад үнэн» газетэ һарбайха зуураа:

— Шэнэ Конституци гээшэмнай зохеохы ажалтай хүдэлмэрилэгшэдтэшье ехэ дэмжэлтэ үзүүлхэ байна даа,—гээд урмашаһан янзаар хэлэбэ.

Үндэһэн Хуулиин 27-дохи статья соо: «Обществын оюун ухаанай баялигые хамгаалан арьбадхаха совет хүнүүдэй соёлой хэмжээе дээшэлүүлхын тулада тэрэниие үргэнөөр ашаглахын тула гүрэн оролдолго гаргадаг.

СССР-тэ мэргэжэлтэ искусствын хүгжэлтэ, арадай уран һайханай зохёохы ажал ябуулга али бүхы аргаар һайшаагдана», — гээд уншанабди.

Эдэ үгэнүүд литературын ажал ябуулагшадташье сэхэ хабаатай. Энээнһээ уламжалан, гушаад жэл соо түрэлхи хэлэ литератураяа ургажа ябаа шэнэ үеынхидтэ зааһан, тэдэниие совет үеын уран зохёолтой танилсуулһан юрын энэ багша тухайдашье бодожо үзэнэб. 1936 ондо баталагдаһан Конституци соо эрдэмдэ һураха эрхэ тухай бэшэгдэһэн юм. Тэрэнэй ашаар лэ хүдөө малшанай басаган эрдэмтэй болоһон, түрэлхи хэлээ, ородой литературын баялигые шудалһан, өөрөө эдиршүүлые һургажа эхилһэн байна ха юм. Тиихэ зуураа, бэлигтэй хүүгэдые дэмжэһэн байна бшуу. Тэрэнэй һургаһан хүнүүд сооһоо олон уран бэлигтэйшүүл шалгаран гараа. Эдэнэр хэд бэ гээ һаа, Буряадай элитэ поэт Дондок Улзытуев, прозаик Цырен-Дондок Хамаев, поэдүүд Владимир Жалсанов, Баатар Батоев, залуу драматург Дугар Дылгыров болон бусад...

Цыремга Намдаковна багшалһан бүхы үе соогоо литературын кружогуудые хүтэлбэрилһэн. тиигэжэ бэлигтэй эдир бэшэгшэдые далижуулһан байха. Хэды олон эдиршүүл буряад литератураяа шудалаад, багшадаа баясхалан хүргэжэ ябанаб? Мүнөөшье нүхэр Намдакова энэ хүндэтэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлэн, «Эдир гуурһан» гэдэг уран зохеолой кружок хүтэлбэрилһөөр зандаа. Мүнөө үүсхэлшэ, эдэбхитэ багшын үшөө нэгэ һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ гээшэ.

Чукотско национальна округой поэтесса Антонина Кымытваль Цыремга Намдаковнада хандан:

— Эдир бэлигтэниие хүмүүжүүлхэдээ, буряад соёл культураяа хүгжөөлгэдэ ашатуһатай юумэ хэнэ гээшэт. Тан шэнги зониие һанажа, шүлэг, зохёол зорюулжа ябаха дуран хүрэнэ,—гээд хэлээ һэн.

Чукча поэтессын үгэнүүдһээ уламжалан, шэнэ Конституциин проект соо хэлэгдэһэниис һанаандаа оруулнаб. «...Хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад болон арадай интеллигенциин холбоон, СССР-эй нацинууд болон үндэһэ яһатанай хани барисаан бэхижээ»,—гэһэн үгэнүүд совет арадай, тэрэ тоодо бүхы үндэһэ яһатанай адли тэгшэ эрхэтэй, адли патриодууд, интернационалистнууд, Совет орондоо габьяатай байһаниие гэршэлжэ үгэнэ.

Һанаад үзэел даа—манай Агадашье хэн ябаагүйб? Нүхэд ёһоор айлшалан ерэһэн хүнүүдые тоолоо һаа олон. Всеволод Иванов, Борис Костюковский, Оскар Хавкин, Юван Шесталов... үшөө латыш, башкир, яхад, хакас, тува, манси, эвенк, ненец, чукча, коряк яһанай уран зохёолшод айлшаар ерэһэн байха. Буряад поэдүүдэй шүлэг, зохёолнууд хэдэн янзын хэлэнүүд дээрэ толилогдонхой. Совет ехэ уран зохёолшо Леонид Соболев, Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Бальжинима Мажиевич Мажиев хоёршье ябалсаатай, ехэ нүхэд байһан юм. Тэдэнэр уран зохёол тухайдашье, колхозой хүгжэлтэ тухайдашье адли һонирходог бэлэй. Леонид Сергеевич Хара-Шэбэрэй колхозой байдалаар һонирхохо зуураа, энэ нютагай хүгжэлтөөр омогорхогшо һэн.

Тиимэ... Эндэ 13 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд эбтэй, эмхитэйгээр, нэгэн бодолтойгоор ажаһуун, ажал хүдэлмэреэ эрхилнэ ха юм. Арадуудай хани барисаан ямаршье амжалта, илалтада хүргэдэг байнал. Тиимэһээл энэ колхоз хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр болон гүрэндэ худалдалгаар табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэнэ. Хара-Шэбэр шэнги городой түхэлтэйгөөр һуурижан түбхинэһэн, хүгжэнги ажахытай мүнөө үеын соёл культурын гуламтатай нютагууд олон...

Эдэ ажахынуудта ажалай түрүүшүүл, ветерануудһаа гадна, мүн өөһэдын уран зохёолшодшье, артистнуудшье, хүгжэмшэдшье, һиилүүршэдшье байха..

Октябрийн революциин ашаар мүндэлһэн совет Конституциин залиршагүй гэрэл доро буряад уран зохёол ехэ алхам хэһэн байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай һүүлээр манай ахамад уран зохёолшо Жамьян Балданович Балданжабоной үүсхэлээр, үнинэй журналист Борис Рабданович Рабданогой дэмжэлгэ доро «Агын үнэн» газетын дэргэдэ литературна нэгэдэлэй байгуулагдаһанһаа хойшо тэбхэр 30 жэл үнгэршэбэ. Энэ нэгэдэлһээ СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной 5 гэшүүд ургаһан, 6 хүн М. Горькийн нэрэмжэтэ литературна институт болон литературна дээдэ курснуудые дүүргэнхэй. Нэгэдэлэй гэшүүдэй далаад номууд ород, буряад, монгол хэлэнүүд дээрэ Шэтэдэ, Улаан-Үдэдэ, Эрхүүдэ, Москвада, Улаан-Баатарта хэблэгдэн гараһан байна. Мүн «Байгал» «Дальний Восток» журналнуудта нэгэдэлэй гэшүүдэй шүлэг, рассказууд толилогдоно. «Агын үнэн» газетын нюурта уран зохёолой хуудаһанууд саг үргэлжэ барлагдадаг юм.

Агын округто арбаад һургуулида уран зохёолой кружогууд эмхидхэгдэжэ, өөһэдын гар бэшэгэй журналнуудые гаргадаг байна. Эдэ кружогуудые үнинэй дүршэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй багшанар хүтэлбэрилдэг юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ—Агууехэ Октябрийн революциин 60 жэлэй ойдо бэлдэжэ байха үедэ, мүн СССР-эй шэнэ Конституциин проектые баталан абаал байхада арад зонтоёо нягта холбоотой байжа, ажалша хүнэй хуби заяае гүн удхатайгаар, үнэншэмэ тодоор, уран хурсаар зураглан бэшэхэ гээшэ манай гол зорилго мүн.

..Һэшхэл, минии һэшхэл!
Намтаял ябыш хододоо,
Хүн тухайда бэшэхэм,
Ашынь харюулжа зондоо.

Иигэжэ эрдэм бэлиг дэмжэн һалбаруулһан совет Конституциин аша нүлөөе залиршагүй гэрэлтэй жэшээлхээр байнал даа. Тиин энэ залиршагүй гэрэл үеын үедэ бүри һаруул боложо байг лэ!

АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГЫН АШААР

Ямаршье класста, ямаршье предмедээр хэшээл бүхэниие эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гэһэн Волгоградай багшанарай уряае Хяагтын Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ 3-дахи интернат һургуулиин багшанар халуунаар дэмжэбэ. Ород хэлэнэй багша Мария Ананьевна Мадасова хэшээлээ һайнаар үнгэргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үнинэй багша М. А. Мадасова 6-дахи класста ээлжээтэ хэшээл үнгэргэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
РАДИО • ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ

Сан-Блас гэжэ бүлэг олтрогуудые нэгэдүүлдэг шүрэ һубһата аралнууд Панамын Карибска далайн эрье [illegible]даараар оршодог юм. Хэдэн зуугаад жэлэй урда тээ испаниин булимтарагшадһаа [illegible] аршалан хамгаалжа, Панамын хоолой шадар ажаһуугаһан угсаатанай нэгэн болохо куна гэдэг индеецүүд тэндэ хороһон байгаа. Тэрэниеһээ хойшо куна угсаатанай зон эдэ аралнууд дээрэ ажаһуудаг юм. Эдэнэр газар ажал эрхилдэг, гар уралалай элдэб олзоборилго эрхидэг.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: куна угсаатанай эхэнэр һайндэрэйнхээр, гоё һайханаар хубсалад байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЛУАНДА

АГУУЕХЭ ОКТЯБРЬ БА АНГОЛЫН РЕВОЛЮЦИ

ТАСС

Агуyехэ Октябрийн социалис революци бүхы дэлхэй дээрэхи революционно хүгжэлтын эрид эрьелтэ болоһон байна гээд Анголые сүлөөлхэ арадай хүдэлөөнэй түрүүлэгшэ, Анголын Арадай Республикын президент Агостиньо Нето мэдүүлээ. Дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэниие байгуулга уласхоорондын асари ехэ удха шанартай байна гээд тэрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Хэрбээ Агууехэ Ленинэй ба Октябрийн үгы һаань сүлөөрэлгынгөө түлөө тэмсэхэнь дэлхэйн арадуудта нилээд хүшэр хүндэ байха һэн гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Анголын арадай шэлэһэн хүгжэлтын социалис зам хадаа Агууехэ Октябрийн үргэлжэлэл болоно.

Бидэ энэ зам эрьелтэгүйгөөр эсэслэн шэлээбди, һунган шэлэһэн замһаа хадуурхагүйбди гэжэ президент хэлэбэ. Советскэ Союзтай тогтооһон харилсаа холбоомнай Анголын революциин суртал һургаалнуудые бэелүүлхэ гол нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болоно гэжэ тоолонобди.

Мүнөө Анголын арадай хархис дайсадай революциие һүйдхэлдэ оруулхые һэдэжэ байхадань, политическэ, экономическа ба бусад асуудалнуудаар Советскэ Союзтай харилсаа холбоогоо саашадань хүгжөөхэ гээшэ шухала удха шанартай гээд А. Нето тэмдэглээ. Һанал нэгэтэй, хаки барисаатай байһанайнь түлөө НРА-гай арад агууехэ совет арадта гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

Намибида эрхэ сүлөө олгоха

ТАСС

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXII сессиин пленарна заседаниинууд дээрэ Намиби тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлһөөр. ЮАР-ай расис захиргаанай Намибиие хуули бусаар эзэмдэлгые болюулхын, орон доторхи шуһата муухай хашалта харшалалтануудые зайсуулхын тула шиидхэхы хэмжээнүүдые абаха шухала гээд Анголын, Болгариин, Ботсванын, Гайанын ба Сенегалай түлөөлэгшэд тэмдэглэбэ. Намибиин арадта эрхэ сүлөө, бэеэ дааһан байдал дары түргөөр олгохын түлөө ООН тэмсэхэ ёһотой гэжэ Гайанын түлөөлэгшэ Р. Джексон мэдүүлээ.

Намибиин асуудалые али бүхы аргаар гуримшуулан шиидхэхын тула Урда Африкын бүхы түхэлэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые гаргаха, шорон түрмэнүүдтэ хаагдаһан бүхы хүнүүдые сүлөөлхэ хэрэгтэй гэжэ Нигериин гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг федеральна комиссар Дж. Гарба хэлэбэ.

ЮАР-та ядерна буу зэбсэг бүтээхэ һэдэлгэнүүдтэй дашарамдуулан, һанаата болоожо байһан тухайдаа НРБ-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ А. Янков үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

ГАВАНА

ХҮРШЭ ЁҺОНОЙ, ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРШОНДО

ТАСС

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро албанай хэрэгээр Ямайкада ошоод, хөөрэлдөөнүүдые хэжэ үргэлжэлһөөр.

Ямайкын национальна геройнуудай үдэртэ зорюулагдажа, Монтего-Бей хотодо болоһон олоной хабаадалгатай митинг хоёр ороной хоорондохи хүршэ ёһоной, хани барисаае, харилсаа холбоое бэхижүүлгын жагсаал боложо үнгэрбэ. Аралай зуун мянга гаран хүн зон Ф. Кастро болон тэрээнтэй хамта ябаһан хүнүүдые халуунаар амаршалаа.

Кубын гүрэнэй толгойлогшо митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, империалис дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ дааһан байдалай түлөө хоёр ороной арадуудай тэмсэлэй заншалта байһые тэмдэглээ.

Империализмда эсэргүүгээр арадуудай хэһэн тэмсэлые Ямайкын правительствын дэмжэлгэдэ Ф. Кастро үндэр сэгнэлтэ үгэбэ.

Ямайкын премьер-министр М. Мэнли митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Кубаһаа Ямайкые зайсуулан таһалха гэһэн империалистнуудай бүхы һэдэлгэнүүд буруу һүргэгдөө гэжэ мэдүүлээ. Ямайка болон бусад оронууд тушаа социалис Кубын бэелүүлдэг аша үрэ ехэтэй политикые үндэрөөр сэгнэһэн байна.

САН-ХОСЕ

КОСТА-РИКЫН КОММУНИСТНУУДАЙ ПЛЕНУМ

ТАСС

Коста-Рикын арадай манлай гэдэг партиин (ПНА) ЦК-гай пленум эндэ боложо, ерэхэ жэлэй февраль һарада орон дотор үнгэргэгдэхэеэ байһан бүгэдэ ниитын һунгалтада бэлдэхэ асуудалые хаража үзэбэ.

Энэ һунгалтын үедэ Коста-Рикын коммунистнууд «нэгэдэмэл арад» гэдэг коалициин бүридэлдэ орожо, тэмсэхэ байна. Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй нэгэдэл ороной политическэ байдалда ехэ удха шанартай байна гээд ПНА-гай ЦК тэмдэглээ.

Партиин һунгуулиин комиссиин гэшүүд ба тэрэнэй нютагуудтахи комитедүүдэй түлөөлэгшэд хүдөө нютагуудта һунгалтада ямараар бэлдэжэ байһан тухайнь пленум дээрэ хөөрэбэ.

БОНН

Дж. КАЛЛАГЭН ФРГ-дэ ЕРЭБЭ

ТАСС

ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидтын, Великобританиин премьер-министр Дж. Каллагэнай хоорондо хөөрэлдөөнүүд эндэ эхилбэ. Хоёр ороной гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд Г. Д. Геншер, Д. Оуэн хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсана.

Англиин правительствын толгойлогшо нэгэ үдэрэй албанай хэрэгээр Бонндо ерэһэн байгаа.

Мүнөө хоёр ороной экономикын хүшэр хүндэ байдалда ороод байһан тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гээшэ хөөрэлдөөнүүдэй гол зорилго болоно гээд мэдээсэгдэһэн байна. Экономикодо тохёолдоһон кризисые гаталан дабаха харгы замуудые, арга онолнуудые олохо талаар Бонн ба Лондон ондо ондоо һанал бодолтой байна гээд Баруун Германиин хэблэл тэмдэглэнэ. ФРГ-дэ байдаг Англиин «Рейнскэ армиие» барижа байлгада гарадаг гаргашануудые Баруун Германиин талын түлэхэ тухай хэлсээе мүн лэ зүбшэн хэлсэхэ юм.

ЛОНДОН. (ТАСС). Британиин премьерэй албанай хэрэгээр Бонндо ошожо, хөөрэлдөөнүүдые хэлгын дүнгүүд мүртэй үрэ дүнгүүдые үгэхэгүй ха даа гэжэ Англиин хэблэл тэмдэглэнэ. «Юрэнхы дэлгүүртэ» ородог гүрэнүүдэй зүгһөө Англида туһаламжа үзүүлхэ тухай Дж. Каллагэнэй правительствын эрилтэ Бонндо яашье таарахагүй байна.

«Юрэнхы дэлгүүрэй» бюджедтэ Англиин оруулдаг жэл бүриин гэшүүнэй түлбэриие эрид дээшэлүүлхые Г. Шмидтын правительство хараална гээд Англиин хэблэл бэшэнэ.

ХЭНШЬЕ, ЮУНШЬЕ
МАРТАГДАХАГҮЙ

БААТАР ГАБЬЯАТАНАЙ НЭГЭН

(Д. Ж. Жанаевай түрэһөөр 70 наһанай ойдо)

Эхэ оронойнгоо, түрэл арадайнгаа жаргалта байдалай түлөө амиа наһаяа үгэһэн баатар хүбүүдэйнгээ дурасхаалые совет хүнүүд хэзээдэшье мартадаггүй, залуу үетэндэ тэдээн тухайгаа ходо хөөрэжэ байдаг гээшэ. Тиимэ баатар сэрэгшэдэйнгээ нэгэн тухай мүнөө эндэ хөөрэхэмнай.

1907 оной октябриин 22-то Хориин аймагай Худан-Бэлшэр гэжэ нютагай үгытэй малшан Санжиин Жанынхи хүбүүтэй болоно, Дарма гэжэ нэрлэһэн байна. Энэ айлайхи 4 хүбүүтэй, 2 басагатай байһан.

Бага балшар наһанһаа ажаллаха баатай болоһон Дарма тэрэ үеын үхибүүдтэл адли һургуулида һураагүй юм. Бишыхан Дарма баяд ноёдой дарлалта мүлжэлгэ гээшые улаан мяхан дээрээ үзэһэн байна. Тиимэһээ Совет засагай тогтоогдоһоной һүүлээр шэнэ байдал байгуулха хэрэгтэ хамсы шамаан оролсоһон.

1922 ондо түрэһэн нютагтань залуушуулай революционно Союзай ячейкэ эмхидхэгдэнэ. 15-тай Дарма түрүү залуушуулай эмхидэ орожо, тэрэнэй эдэбхитэй гэшүүн болоһон. Энэ ячейкэнь БМАССР-эй байгуулагдаһанай һүүлээр РКСМ-эй ячейкэ болгогдоһон юм. Тиихэдэ залуу хүбүүн тус ячейкын секретаряар һунгагдаһан байна. Тиигэжэ Дарма харюусалгатай ехэ хүдэлмэри ябуулжа захалаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ үедэ нютагтань партийна ячейкэ гэжэ үгы байһан. Тиигэбэшье залуушуулай бүхы ажал хэрэгые коммунистнар хүтэлбэрилдэг байгаа. Тэдэнэр үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха хэрэгтэ хам оролсоһон. Тэрэ үеын залуушуул нэн түрүүн өөһэдөө уншажа, бэшэжэ шададаг болоһон байдаг. Дарма Жанаевшье мүн лэ нүхэдэйнгөө аша туһаар үзэг бэшэгтэй болоһон.

Уданшьегүй залуушуулай эдэбхитэй хүтэлбэрилэгшэ РКСМ-эй обкомой дэргэдэхи политическэ курсада һураахаар Дээдэ-Үдэ эльгээгдэһэн юм. Дармын энэ курсаяа дүүргээд харихадань, нютагаархидынь тэрэниис комсомолой ячейкын секретаряар һунгаһан.

Ленинскэ уряагаар большевигүүдэй партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаһан 18-тай Дарма Жанаев 1925 оной августда коммунист болоһон. 1926 ондо партиин Хориин райком Д. Жанаевые рабфагта һурахаар Эрхүү эльгээбэ. Тэндэ нийтэ хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Партийна бүлэгые хүтэлбэрилһэн, пропагандистын хүдэлмэри хэһэн, эндэхи һуража байһан буряад залуушуулай удамаршан байгаа. Рабфак дүүргэһэн Д. Жанаев Буряадай номой хэблэлдэ журналнуудай редакциин секретаряар 1930 ондо хүдэлнэ. 1931 оной февральда Бурколхозсоюзай дэргэдэхи колхозно областной һургуулиин директорээр томилогдоо. Һүүлээрнь партиин обком Дарма Жанаевые хүдөө ажахые оньһожоруулгын болон электрижүүлгын институтда һурахаар Москва эльгээбэ. Д. Жанаев эндэ һуража байхадаа, нийтын хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

1938 ондо дээдэ һургуули дүүргэһэн Дарма Жанаевич инженерээр Улаан-Үдынгээ авиазаводто ажаллажа эхилһэн. Эндэ хүдэлжэ эхилһэн сагһаа хойшо тэрэ бэлэдхэлтэй, түрүү һанал бодолтой, эмхидхэлэй дуршалтай байһанаа харуулһан юм. Уданшьегүй залуу мэргэжэлтэ ахамад энергетигэй таһагай энергобюрогой начальнигаар томилогдоно. Һүүлээрнь, 7 һарын үнгэрһэнэй удаа электроцехэй начальник болгогдоһон байна.

Д. Жанаев заводой ехэшье һаань, коллективэй хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй дунда ехэ хүндэтэй болоһон байна. Предприятиин коммунистнар Д. Жанаевые заводой парткомой секретаряар һунгаһан. Республикын промышленна тон томо предприятиин партийна организацие хүтэлбэрилһэн Д. Жанаев хүдэлмэришэдэй дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ, партиин зэргые олошоруулгада, заводтоо мэргэжэлтэдые бэлдэлтэдэ онсо анхаралаа хандуулһан байна. Тиихэдэ заводтонь дээдэ һургуулитай мэргэжэлтэд үсөөн байгаа. Тиимэһээ Дарма Жанаевич нүхэдтөө үйлэдбэриин олон асуудалаар заабаринуудые үгэдэг, сүлөө сагайнгаа үедэ өөрөөшье ерэжэ туһалалсадаг һэн. Д. Жанаевай эндэ хүдэлжэ

байхадань, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилһэн. Коммунист дайнай түрүүшын үдэрһөө эхилээд, фронт ошохо хүсэлтэй байһанаа мэдүүлһэн юм. Бэрхэ мэргэжэлтэ һэн тула Д. Жанаев заводтоо үлөөгдэхэшье эрхэтэй байһан ааб даа. Олон удаа мэдүүлгэ бэшэжэ, коммунист Жанаев фронт ошожол һалаһан. Лейтенант Д. Жанаев 1941 оной декабрьда саперно взводой командираар фронт эльгээгдэһэн.

Гвардейскэ 129-дэхи стрелково полкын хамгаалжа байһан Валуховo тосхонһоо холо бэшэ оршоһон голой таласада минэнүүдые табихадаа, сэрэгшэ түрүүшынгээ шанга шалгалтануудай нэгые гараһан. Энэ даабари ехэ хатуу, бэрхэшээл ехэтэй байгаа. Юуб гэхэдэ, гараса дайсанай эзэлээд байһан газарһаа холо бэшэ һэн. Лейтенант сэрэгшэдтээ хамта энэ даабари гүйсэд дүүргэһэн байна. Тиигэжэ Д. Ж. Жанаев 1942 оной июниин 30-да «Шэн габьяагай түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаһан.

Уданшьегүй һүбэлгэн, шадамар бэрхэ офицер гвардейскэ Улаан тугта Васильковско мотострелково 23-дахи бригадын инженернэ албанай начальник болгогдоһон. Тиихэдээ Д. Жанаевай үбсүүндэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай I, II шатын, Дайшалхы Улаан Тугай орденууд яларһан байгаа.

Нютагаймнай хүбүүнэй хүтэлбэрилжэ байһан албанда харюусалгатай хэдэн олон даабари үгтэһэн байха юм. Теэд даабариин хэды хатуушье һаань, бэлигтэй командирай ударидаһан сэрэгшэд һүүлэй һүүлдэ илан гарадаг һэн. Бригадын командир, полковник Головачёв Д. Ж. Жанаевые Ленинэй ордоноор шагналда дэбжүүлхэдээ, 1945 оной январиин 30-да иигэжэ бэшэһэн: «Капитан Жанаевай хүтэлбэрилһэн сэрэгшэд гол мүрэнүүдые гаталан гаралгада эрэлхэг зоригтой байһанаа харуулаа. Энэ ушарта командирайнь габьяа тон ехэ».

Сэрэгшэдынь командиртаа айхабтар дуратай байһан. Саперуудай дүүргэһэн даабари бүхэниинь аюултайшье һаа, олон сэрэгшэдэй ами наһа абардаг бэлэй. Д. Ж. Жанаевтай сут алба хэдэг нүхэдынь тэрээндэ ехээр найдадаг байһан. Фронтын түрүү линиин гал дүлэн соогуур ябаһан сэрэгшэдтэй хамта Жанаевай хүтэлбэрилдэг албанайхид гаралсаха гэжэ мэдээжэ байдаг һэн.

Дайнай мүрэниис гаталһан гвардейскэ танкова 3-дахи армиин гол хүсэн 1945 оной апрелиин 22-то Тельтов каналда туласа хүрэжэ ерэһэн. Дайсан каналай хойто эрьеэр ехэ бэхижүүлгэ хэһэн байгаа. Энэ каналые гаталалгада гвардейскэ 23-дахи мотострелково бригадынхид хабаадалсаһан.

Полковник И. Ананьев эндэ болоһон тулалдаанай һүүлээр иигэжэ бэшээ һэн: «Коммунист капитан Д. Ж. Жанаевай хүтэлбэрилһэн инженерно-сапёрно рото дайсанай һомон доро канал гаталха түхеэрэлгэнүүдые хэһэн юм. Тиигэжэ бригадынгаа сэрэгшэдэй дары түргэнөөр каналай нүгөө бэедэ гаралгада ехэ туһа хүргэһэн байна. Удаань капитан Жанаев, сапёрнуудтаяа хамта частиингаа сэрэгшэдтэ «харгы гаргажа» үгэхын тулада дайсанай минэнүүдые бэдэржэ эхилээ. Иимэ даабари дүүргэжэ ябаһан офицер Жанаев хүндөөр шархатаһан байна. Тэрэ шархатаашье һаа, сэрэгшэдтээ хамта үлөө һэн. Эрэлхэг зоригтой офицер энээнэй урда тээшье шархатаад, дайсантай тэмсэжэл ябадаг байһан...»

Фашистнарай һомонһоо наһа бараһанайнгаа һүүлээр Д. Ж. Жанаевта 1945 оной июниин 26-да тэрээндэ Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон юм.

Буряад арад баатар хүбүүдэйнгээ мүнхэ дурасхаалые нангинаар сахидаг.

Д. РИНЧИНОВ.

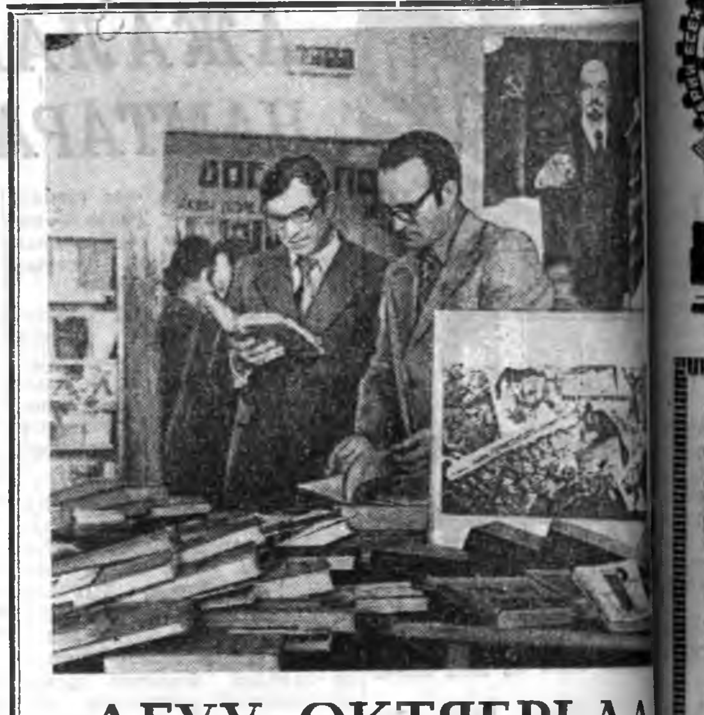

АГУУ ОКТЯБРЬДА ЗОРЮУЛАГДАНА

М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекэ соо октябриин 20-до «100 жэлнүүдтэ тэнтэй зам» гэжэ нэрэтэй номой ехэ выставкэ нээгдэбэ. Энэ выставкэ Агуу Октябриин 60 жэлэй ойдо зорюулагдана. Тус выставкые Буряадай АССР-эй соёлой министр Д. З. Жалсараев нээбэ. Выставкэ нээлгэдэ сугларагшадай урда тэрэ иигэжэ хэлэһэн байна:

— Бидэнэр Агуу Октябриин алдарта ойн һайндэрые тэмдэглэхээ байнабди. Энэ ушар хадаа гайхамшагта үйлэ хэрэг болоно. Юуб гэбэл, энэ һайндэр бүхы һайндэрнүүдһээ нангин юм. Мүн СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэбэшэ сесси дээрэ манай гүрэн шэнэ Конституци баталан абаба. Энэ Конституциин алтан үзэгэй ёһоор, манай гүрэн ерээдүй һаруул һайхан тээшэ дабшаха болоно. Эгээл иимэ һайхан үедэ энэ выставкэ нээгдэхэнь гээшэ.

Энэ выставкэ ехэ туһатай байха гэжэ һанагдана. Илангаяа залуу үетэндэ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр номой хүсөөр Эхэ оронойнгоо түүхэтэй, илалта, амжалтануудтай танилсаха аргатай болоно ха юм. Выставкэ дээрэ 10 мянга гаран хэһэг ном табяатай. Энэ номууд бултадаа Эхэ ороноймнай 60 жэлэйнь габшагай баатар жэлнүүдые харуулан домоглоно. Выставкэ эмхидхэгшэд уншагшадые шадаал һаа, гүнзэгыгөөр совет арадай революционно хубилалтануудтай, коммунис общество байгуулха хэрэгтэ манай гүрэнэй туйлаһан амжалтануудтай танилсуулха гэжэ оролдоо. Тус выставкэ «Эдэ үдэрнүүдэй алдар соло замхахагүй» гэһэн ехэ бүлэгөөр эхилнэ. Энэ бүлэг соо Россин хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй эхин тухай, марксис парти байгуулха тэмсэл, большевик партиин бии бололго тухай хэлэгдэнэ. Эндэ бүхэдэлхэйн пролетариадай вождь В. И. Ленинэй зохёолнууд гол һуури эзэлнэ.

Мүн баһа энэ выставкэдэ табигдаһан хэдэн зуугаад номууд граждан дайнай үдэрнүүд тухай, агууехэ полководецууд тухай хөөрэнэ.

Выставкын удаадахи бүлэг «Социализмын байгуулгын Ленинскэ түсэб. СССР социализмын илалта» нэрэтэй. Харагшад энэ лэгтэ табигдаһан номуу манай Эхэ ороной ар векахын ургалта, хам ажал байгуулга, культу революци тухай мэдэжэ ха болоно. Эсэгэ ор хамгаалгын Агууехэ да хатуу шэрүүн үдэрнү тусгаар бүлэг зорюула хай. Энэ бүлэгэй гол рние 1975 ондо Москв хэблэгдэһэн «Эсэгэ ор хамгаалгын Агууехэ фотографида болон к кументдэ» гэһэн олон боти ном эзэлнэ. В тавкэ дээрэ айхабтар документнүүд, фото-зура харуулагдана.

СССР-эй шэнэ Конст цида зорюулагдаһан лит тура выставкэ рэ хаража болоно. СССР-эй шэнэ ституциин текст, газета, налнуудай материалнууд рылдэтэр табяатай.

Выставкын түгэс «Октябриие Буряад магтан дуулана» гэһэ лэг харанабди. Мүнөө Буряад ороной ажа КПСС-эй XXV съезд шиидхэбэринүүдые бо ажабайдалда бэелүү байнхай. Тиимэһээ уш шад энэ выставкые хар Ленинскэ национальна тикын яшагүй зүб зүрхэ сэдьхэлдээ үшөө хин баяртайгаар мэдэрх зэ гэжэ найдагдана.

Выставкэ дээрэ ному шэнжэлэл, номууд хөөрэлдөөнүүд болон нүүд үнгэргэгдэхэ. үдэрнүүдтэ «Октябриие тан дууланаб» гэһэн зохёолой үдэшэ манай лиотекэдэ болохоор лагдана. Энэ үдэшэ республикымнай ура хёолшод уншагшадтая заха, Агуу Октябрьда рюулагдаһан хүгжэм зэдэлхэ.

Выставкэ ноябрин болотор хүдэлхэ. Энэ тавкэ харагшадта һайш даха бэзэ гэжэ найдан

Е. ЖАРКОВ
М. Горькиин нэрэм республикан библиотекын директор орлог

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: тавкэдэ ерэгшэд шэнэ муудые хаража байна. С. БАЛДУЕВАЙ фо

ТОЛИ

БАЯРТА ҮДЭШЭ

Үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ Ленинэй ордento опера болон баледэй театрай ордон соо Буряадай АССР-эй арадай уран зохёолшо, нийтын элитэ ехэ ажал ябуулагша Намжил Гармаевич Балданогой 70 наһанай ойдо зорюулһан баярта үдэшэ болобо. Буряадай АССР-эй арадай уран зохёолшо **И. К. Калашников** оролто үгэ хэлээд, үдэшые нээһэн байна.

Эгээл түрүүн КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй зүгһөө нэрьемэ альга ташалган доро, баярай оршон байдалда юбилярта Октябриин Революциин орден барюулаад, партиин обкомой, Министрнүүдэй Соведэй, республикын Верховно Соведэй Президиумэй зүгһөө амаршалгын бэшэг уншаад, өөрөө үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаа.

Н. Г. Балданогой зохёохы ажал ябуулга тухай хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат **В. Ц. Найдаков** дэлгэрэнгы элидхэл хэһэн байна.

Удаань КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь **Г. Д. Басаев**, КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь **В. Б. Базаров**, КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь **В. Н. Башкеев**, КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой секретарь **Г. П. Новолодский** гэгшэд амаршалгын бэшэгүүдые барюулба.

Республикын олониитын эмхи зургаануудай зүгһөө Уран зохёолшодой холбооной правлениин гэшүүн **С. С. Цырендоржиев**, соёлой министр **Д. З. Жалсараев**, Буряадай номой хэблэлэй директор **М. Н. Нимаев**, «Байгал» журналай ахамад редакторай орлогшо **Ч-Р. Н. Намжилов**, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь **Л. П. Мацукова** болон бусад олон нүхэд далан наһанайнгаа дабаан дээрэ гараһан хүндэтэ уран зохёолшоёо халуунаар амаршалаа.

Һүүлдэнь ехэ концерт харуулагдаа. Н. Г. Балданогой пьесэнүүдһээ, тэрэнэй либреттээр бэшэгдэһэн оперонуудһаа, балледүүдһээ хэһэгүүд концертын программада оруулагдаһан байгаа. **Ц. ДОНДОГОЙ.**

БАЙГААЛИИН БАЯЛИГ

Армениин Наукануудай академиин бодото гэшүүн М. Г. Манвелян һаяхан манай республикада ерэһэн байна. Тэрэнэй научна хүдэлмэринь Буряадай республикын байгаалиин баялигтай нягта холбоотой юм.

Тэрэ Байгалай хойто бэедэр баригдажа байһан түмэр замһаа далаад модоной газарта Сыннырска хадын ашагта малтамалай баян хэбтэшые үйлэдбэридэ хэрэглэхэ технологическа схемэ зохёожо байнхай. Геологическа институдай эрдэмтэдэй шэнжэлэл тодорхойлһоной ёһоор, эндэхи газар дайдын ашагта малтамалые нээмэл аргаар абахада тон хямда сэнтэй байхаар багсаагдана.

Академик М. Г. Манвелян шэнжэлгэ хэхэдээ олдоод байһан ашагта малтамал, калийна үтэгжүүлгэ, алюмини, шэл гаргалгада айхабтар ашаг ехэтэй руда гэжэ тодоруулһан байна. Өөрынгөө шэнжэлгэ тухай тэрэ КПСС-эй Буряадай обкомдо, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда, Буряадай геологиин управлениидэ һаяхан мэдээсэбэ.

Ерээдүйдэ Сыннырска хэбтэшын бааза дээрэ томо комбинат баригдажа, арадай ажахыда шухала хэрэгтэй калийна үтэгжүүлгэ, алюминиин түүхэй эд элбэгээр гаргаха байна.

Г. АНДРЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Областной партийна организациин эдэбхитэдэй суглаан дээрэһээ хэгдэһэн тоосоон. КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоевой хэһэн элидхэлһээ. «Эрхэ ба уялга» — Н. Горбуновой статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. А. У. Модогоевой элидхэлэй үргэлжэлэл. Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ.

Гурбадахи хуудаһанда. Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ. Түби дэлхэйн һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Субботын үдэрэй хуудаһан. Нютаг нютагай һонин.

Арадай онтохон

ЦОГТО БУХЭ

Сонгоол яһанай Цогто бухэ уужам Буряад хизаарые дууһан ябаад, баатар бухэнүүдтэйнь толгой тоолон барилдаад, өөртэеэ тэнсэхэ бухые олоогүйдөө, Монгол орон ошобо ха.

Танигдаагүй гүрэндэ хүрөөд, өөрынгөө ябаһан ушарые хэлэхэдэнь, «манай хаанда хүрэгты, хамба ламаһаа һурагты» гэжэ арад зон хэлэбэ.

— Арад зонһоотнои асуухадам, хаан богдоһоо, хамба ламаһаа һурагты гэбэ. Би уужам буряад нютагуудые ута руунь дууһан ябаад, тулалдаха, тэнсэхэ бухэшүүлые олобогүйб. Гайхахадаа Монголой үргэн тала губинуудта бухэ барилдаашад байгаа ёһотой гэжэ һанаад ерээ хүм. Бухэшүүлээ суглуулжа, найр наада зарлахыетнай гуйнаб! — гэжэ Цогто бухэ хэлэбэ.

— Ехэ һонин хүн байнаш, — гэжэ хэлээд, богдын хүреэнэй хамба лама үхэр бүреэгээ, хүсэтэ хэнгэрэгээ наргажа, хүн зоноо, хүсэтэ бухэшүүлээ суглуулба ха. Дасанай цам наададаг талмай дээрэ үй түмэн зон суглараад, сонгоол бухые тэсэ ядан хүлеэхэнь харагдана.

Олон тобогор эшэгы гэрнүүдэй нэгэнһээ арьягар нарһа һануулһан айхабтар томо бэетэй Цогто бухэ гаража ерэбэ. Арад зон хүхиһэндөө альгаа ташаба ха. Абарга арсалан бухэнүүдынь айһан гайхаһандаа зоной араар хоргодобо.

— Байгаагүй барилдаан, харагдаагүй хадаралдаан болохонь. Хараахаяа срэгшэд номгон даруу байгты. Абарга бухэ түрүүлжэ гараг, — гэжэ уданггүй соностобо.

Монголой абарга бухэ гарнуудаа дэбижэ, харсага шэнгеэр аашалжа мэдэбэ. Цогто бухэ гараа һарбайжа мэндэшэлхэ үедөө иигэжэ хэлэнэ:

— Зай даа. Газар нютагай гани бухэ байгаа ёһотойш. Холоһоо ерэһэн мининнгээ хабирга хабһыем бү хухалаарай даа! — гээд, хоёр гараараа хам бажуун оробо. Монгол бухэнь яашье мултаржа шадабагүй. Нэгэ хэды носолдоһонойнгоо һүүлдэ Цогто бухэ абаргаяа бэеэ тойруулан хэды дахин эршэгыдээд, зоной дээгүүр холохон шэдэжэрхибэ. Энээниие хараһан арсалан бухэ айһандаа гэдэргээш харангүй харайжа мэдэһэн гэхэ.

Ондоо туласалдаха хүнэй олдохогүйдэ, Цогто мориндоо мордоод, малгайгаа абажа, монгол зониие амаршалаад, гэр тээшээ гэшхүүлээ һэн гэлсэдэг.

Огторгойн наран жаргажа, удангүй харанхы болохо тээшээ дүтэлбэ. Цогтын обёоржо харахада, урдань нэгэ гэр орбойходожо харагдаба ха. «Эндэ орожо, хонолго һураха байна» гэжэ шэбшээд, Цогто тэрэ айлайда дүтэлбэ. Гэрһээнь тээ холохон байһан хашаагай хажууда нэгэ пэтэн хара һамган үнеэгээ һаажа һууна. Гэнтэ тэдэнэй хажууда буха үнеэндэнь дүтэлөөд, һамганай тудхууртай һү адхуулжархиба. Пэтэн хара һамган сухалдаад, тэрэ бухые хоёр эбэрһээнь багса барижа абаад, нишэ тиишэнь һэжэрээд, унагааха мүртөө бухаяа зада сохибо ха.

Цогто гайхахын ехээр гайхажа, һамганда хандаба:

— Сайн байна! Эхэнэр хүн байгаад, юун гэһэн хүсэтэй хүн гээшэбта?

— Сухалай шадал байгаа аабза. Та хаанаһаа ябанат?

— Харгын хүм даа. Орой болошооб. Танһаа хонолго һураха һанаатайб.

— Би гансаараа байнаб. Нүхэрни агнахаа ошоо. Нүхэрэйнгөө үгыдэ хү хонуулхагүйб, — гэбэ.

— Халуун эдеэн, дулаан гэр харгын хүндэ хэрэгтэй юм. Хайрлыт намайе, — гээд, Цогто мориноо бууба.

Хара һамган Цогтые хараад, айхабтар томо бэеынь гайхаба. Тиигээд хэлэбэ:

— Зай, намтай барилда. Диилээ һаа, хононо аабзаш.

Барилдаа бэдэржэ ябаһан Цогто тэрэнээ һамган гэжэ голонгүй зүбшөөбэ ха. Хоюулан нилээдгүй удаан барилдаад, хэниинь хэнээшье диилэбэгүй. Һүүлдэнь хара һамган хэлэбэ ха:

— Ши эрэ хүн байнаш. Тиимэһээ би шамда унажа үгэхэ болоо бэзэб, — гээд, тэрэ нэгэ гараараа газар тулгаһан юм гэхэ.

Цогто хойто үдэрынь гайхалайнгаа ехэдэ харгын хоёр талада ургажа байһан хүһан мододые холбон уяжархёо һэн гэлсэдэг. Уяжа байхадаа, тэрэ иигэжэ хэлэһэн байгаа:

— Мэдэхэб гэхэ мэхэтэй юумэн байна. Хүсэтэйб гэхэ хэсүү юумэн байна. Эхэнэр хүниие диилэхэгүй аад, эрхытэ баатарнуудые бэдэрхэеэ болёоб. Энэ хоёр хүһан хэлэһэн үгэнүүдэйм гэршэ болуужан, — гээд ябашоо гэлсэдэг.

Ф. БАЛДАЕВАЙ
суглуулбариһаа.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Зобохо сагта нүхэрэй
шанар танигдадаг,
Ядарха сагта нагай
һайн танигдадаг.

Элжэгые шэхээрнь танхна,
Эрьюус үгөөрнь мэдэхэ.

Залуу хүн хүсэрхэдэг,
Залхуу хүн үбшэрхэд

Гарай хүсэтэн хүн
Ганса хү диилэхэ,

Эрдэмэй хүсэтэй хүн
Мянган хү диилэхэ.

Эрдэмһээ үлүү эрдэни үгы.
Ленинэй замаар жаргахаш,

Партиин заабаряар илахаш.
Найрай богониинь дээрэ,
Наһанай утань дээрэ.

Улаан-Үдын 1-дэхи интернат - һургуулиин 10-дахи классайхидай суглуулбариһаа.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТ 2-ой» ТИРАЖ

«Спортлотогой», «Спортл октябриин 19-дэ үнгэргэгдэһэн тираж:

«Спортлюто»: 9 (бүхэ барилд (уһанай-саһын спорт), хүнгэлэлт — 18 (городки), 22 (коньки), гэн буудалга), 38 (һур харба (хүндэ атлетикэ)::

«Спортлото-2»: хүнгэлэлтэтэ шар — 1 (ав (автоспорт), 4 (альпинизм), 10 (буер), 25 (санаар линһаа һурэлгэ), 33 (регби).

(ТА

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 7.55 — Дамжуулгын программа. 8.00— Шэнэ һонин. 8.10 — Үглөөнэй гимнастика 8.30 — «Буратинын выставкэ». 9.00 — «Танда, түрэлхидтэ» 9.30 — Һурагшанарта — «Горн» 10.00 — Киноочерк.

Улаан-Үдэ. 10.20 — **Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойдо.** «Арадай уран бэлиг». Хориин аймаг.

«Орбита». 11.25 — «Соведүүд ба ажабайдал». Юридическэ эрдэмэй доктор, профессор В. И. Васильев дамжуулга хүтэлнэ. 12.00 — Свердловск хотын түмэр замшадай соелой байшангай эстрадын оркестрэй концерт. 12.30 — Футболоор нэгэдэхи лигиин командануудай СССР-эй чемпионат, «Спартак» (М) — СКА (Ростов-на-Дону). 13.15 — «Энээниие таанар шадахат». 14.15 — Онтохон. «Волшебник изумрудного города» — мультфильм (8-10-дахи сери). «Элүүр энхэ байлга — «Дуун-77». «Хани харилсаан» журнал. 17.00 — фильмнүүд: «Как грибы с горох вали». 17.30 — 17.45 — Мурманск тонууд ба хүнүүд баримтата фильм. «Ан амитадай ай — **«Совет ороной Хуули».** 19.20 — ние по мукам» — льм (3-дахи сери). «Время». 21.00 — лото» наадалга. Хоккейгээр СССР пионат. ЦСКА—« 22.55 — Дамжуу рамма.

ХОЕРДОХИ ПРОГ

«Орбита». 9.30 нэй почто» — дамжуулга. 10.00 эй архитектура шэмэглэлгэ». «Т илалтын бэшэгүүд — «Байгаали 10.55 — «Хүгжэм мент». Ю. Шапор мерна хүгжэм.

Редактор Р. Б. ГАРМА

Манай
адрес, телефонууд:
Индекс: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-26, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61.

Типография управления по
издательств, полиграфии и
торговли Совета Министров Б
Н.00667. Заказ №